

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Andra kammaren.

Nr 73.

Tisdagen den 11 juni.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 5 innevarande juni förda protokollen.

§ 2.

Statsutskottets utlåtanden nr 204 och 209, som nu föredrogos, bordlades åter.

§ 3.

Vidare föredrogos andra sammansatta stats- och lagutskottets memorial, nr 6, angående ersättning åt andra sammansatta stats- och lagutskottets sekreterare och vaktmästare; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 4.

Härefter föredrogos, men bordlades åter bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 80—82, lagutskottets utlåtande nr 80 och jordbruksutskottets utlåtande nr 137.

§ 5.

Vid härpå punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande vissa anslag under femte huvudtiteln å 1919 års riksstat och tilläggsstaten för år 1918 blevo utskottets i nämnda utlåtande gjorda framställningar av kammaren bifallna.

§ 6.

Till avgörande förelåg nu andra sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning, dels ock två i ämnet väckta motioner.

Ang. vissa förvaltningskostnader för domsagorna.

Ang. vissa för-
valtningskost-
nader för
domsagorna.
(Forts.)

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 389, angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning ävensom två i ämnet väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 207 av herrar *Fagerlin* och *von Geijer* samt inom andra kammaren nr 462 av herrar *Rune* och *Sundberg*, hemställde andra sammansatta stats- och lagutskottet, som till behandling i ett sammanhang förehaft förenämnda proposition och motioner,

A. att riksdagen måtte

1) till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som funnes upptagna i propositionen bifogat förslag till stadga i ämnet, bevilja dels å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag å 200,000 kronor, dels ock å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst, å 24,000 kronor; samt

2) förklara, att riksdagen icke haft något annat att erinra mot nämnda förslag till stadga, än att riksdagen ansett,

att tjänstledighet, som avsåges i 16 §, måtte beviljas å sådan tid, att häradshövding därigenom vunne befrielse från högst tre allmänna tingsammansträden om året;

att den, som två år efter examen tjänstgjort såsom biträde åt häradshövding, skulle kunna erhålla vikariatsförordnande, som avsåges i 21 §, där han under fem rättegångsdagar eller tre allmänna tingsammansträden handlagt mål eller ärenden, som avsåges i 1 § av lagen om särskilda tingsammansträden för handläggning av vissa mål och ärenden; samt

att den, som redan vid tiden för förslaget offentliggörande genom propositionens framläggande för riksdagen eller den 7 maj 1918, efter att hava avlagt examen, innehade anställning såsom biträde hos häradshövding, ej skulle vara underkastad bestämmelserna i 20 och 21 §§, i följd varav möjlighet borde beredas att i förekommande fall och i den omfattning, som därav kunde betingas, bevilja häradshövding tjänstledighet utöver vad i 16 § stadgades; samt

B. att ifrågavarande i ämnet väckta motioner, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Pettersson* i Södertälje, *Stärner*, *C. G. Ekman*, *Lindqvist* i Kosta och *Jansson* i Falun, vilka ansett, att utskottet bort hemställa:

A. att riksdagen måtte

1) till — — — — — samt

2) förklara — — — — — ansett,

att tjänstledighet — — — — — året

att det antal rättegångsdagar eller allmänna tingsammansträden, under vilka den, som två år efter examen tjänstgjort såsom biträde åt häradshövding, skulle hava handlagt mål eller ärenden, som avsåges i 1 § av lagen om särskilda tingsammansträden för handläggning av vissa mål och ärenden, för att kunna erhålla vikariatsför-

ordnande, som avsåges i 21 §, syntes böra i någon mån nedsättas; *Ang. vissa förvaltningskostnader för domsagorna.*

samt att genom föreskrift om lämplig övergångstid möjlighet syntes böra beredas de rättsbildade biträden hos häradshövding, som redan under någon tid före stadgans utfärdande innehaft dylik anställning, att erhålla domareförordnande utan hinder av bestämmelserna i 20 och 21 §§.

B. att — — — — åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Utskottet har icke haft något att erinra mot de anslag, som Kungl. Maj:t i förevarande proposition begär såsom bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning. Vid denna proposition har Kungl. Maj:t emellertid fogat ett förslag till stadga angående den nya ordning, som i händelse detta anslag beviljas, skulle tillämpas ifråga om domarebiträdenas utbildning och häradshövdingarnas tjänstledighet, och vid granskning av denna stadga har utskottet intagit av tvekan, huruvida icke möjligen de kompetensvillkor, som uppställas för att de unga domarebiträdena skola få domareförordnande, ha skärpts i så hög grad, att det skulle kunna befaras, att en del unga jurister med de rikliga tillfällen, som nu finnas för sådana att vinna sin utkomst inom privat verksamhet eller hos någon av våra kommissioner, skulle draga sig för att inträda på domarebanan och att således också häradshövdingarna skulle få svårigheter att erhålla nödigt antal biträden.

På grund av denna farhåga har utskottet ansett, att det vore lämpligt att man i stadgan lämnade möjlighet för häradshövdingarna att få ledighet i något större mån, än vad stadgan innehåller, eller i stället för från högst två sammanträden om året, såsom stadgan innehåller från högst tre sammanträden. Därjämte har utskottet också ansett, att det nog kunde vara skäl i att jämka något på det antal sammanträden eller rättegångsdagar, som de unga domarebiträdena skola ha tjänstgjort såsom ordförande vid småting, innan de kunna få fullständigt domareförordnande. Så långt har utskottet varit ense.

Men utskottsmajoriteten har därjämte ansett, att man i anslutning till den åsikt, som jag nu uttalat, skulle hos Kungl. Maj:t anhålla, att antalet rättegångsdagar eller tingssammanträden, som en ung notarie skulle ha tjänstgjort såsom ordförande vid småting, skulle fastställas till en lägre siffra, än Kungl. Maj:t föreslagit i stadgan. Utskottsmajoriteten har i det avseendet föreslagit i stället för fem sammanträden och tio rättegångsdagar, som Kungl. Maj:t upptagit, tre sammanträden och fem rättegångsdagar. Jag och flera reservanter med mig ha ansett det vara väl vägat att så där på rak arm fastslå andra antal, än Kungl. Maj:t föreslagit, och vi ha därför ansett det tryggast, att riksdagen endast under åberopande av den farhåga, som jag nyss omnämnde, hemställde, att Kungl.

Ang. vissa för-
valtningskost-
nader för
domsagorna.
(Forts.)

Maj:t måtte, i den mån så kan ske, nedsätta det föreslagna antalet dagar och tingssammanträden.

Vidare har utskottsmajoriteten ansett, att man för att tillgodose det omnämnda syftet att icke avskräcka de unga juristerna från domarebanan bör bereda de biträden, som redan ha anställning, när stadgan träder i kraft, en övergångstid, under vilken de skulle kunna få förordnanden även enligt den gamla ordningen. Vi reservanter ha ansett, att även i det avseendet utskottsmajoriteten gått något långt och att det är tillräckligt, att riksdagen endast hemställer, att någon övergångstid anordnas till förmån för de tingsbiträden, vilka under någon tid före stadgans ikraftträdande innehaft dylik anställning.

Jag tror, att kammaren handlar klokt och varsamt, om den nu ansluter sig till reservationen, och anhåller därför, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herr Svensson i Betingetorp: Herr talman! Utan att ingå på någon vidare motivering gent emot utskottets ordförande, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Pettersson i Södertälje, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra sammansatta stats- och lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 45 ja, men 115 nej; och hade kammaren alltså bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 7.

Jordbruksutskottets utlåtande, nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av rörelsekapital för folkhushållningskommissionen för finansiering av import till riket av vissa för folkhushållningen erforderliga förnödenheter föredrogs härefter; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 8.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget andra samman- ^{Ang. ändring} satta stats- och lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. ^{i pensionsför-} Maj:ts proposition med förslag till dels lag om ändrad lydelse av 5—8, 10, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av berörda lag den 30 juni 1913, ävensom väckta motioner angående viss ändring i förstberörda lag.

Genom en den 12 mars 1918 dagtecknad proposition, nr 184, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

lag om ändrad lydelse av 5—8, 10, 16, 19, 20, 23, 24, 26 och 28—33 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring; samt

lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

I sammanhang med ifrågavarande lagförslag hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren, nr 147, av herr *Ernst A. Lindblad* och den andra inom andra kammaren, nr 357, av herr *Röing*, däri hemstälts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts i berörda proposition framlagda förslag om ändring av 5 § i lagen om allmän pensionsförsäkring.

Nämnda paragraf skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag erhålla denna lydelse:

5 §.

Pensionsavgift — — — oförmögen.

Från — — — person.

I öfrigt anknytt på Konungens prövning, huruvida och under vilka villkor personer, vilka pension är tillförsäkrad på grund av anställning i statens tjänst, må undantagas från avgiftsplikt enligt denna lag.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motioner bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herr *Rogberg*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Efter föredragning av utskottets hemställan, yttrade:

Herr *Lo vén*: Herr talman, mina herrar! Enligt 5 § i lagen om allmän pensionsförsäkring medgives Kungl. Maj:t rätt att under

Ang. ändring
i pensionsför-
säkringslagen.
(Forts.)

vissa villkor befria personer, vilka pension är tillförsäkrad på grund av enskild tjänst eller genom medlemskap i pensionskassa, från avgiftsplikt till pensionsförsäkringen. På hemställan av pensionsstyrelsen har nu Kungl. Maj:t begärt upphävande av denna rätt. Man står undrande och spörjande inför motivet till att pensionsstyrelsen gör detta yrkande, som upptagits av Kungl. Maj:t, när man vet, att i de fall, då befrielse från avgiftsplikt ägt rum, detta skett under så betryggande former, att däremot ingenting varit att invända.

Bland de grupper, som blivit befriade från pensionsavgifter, befinna sig vissa folkskollärare och lärarinnor samt den personal vid de enskilda järnvägarna, som är ansluten till de enskilda järnvägarnas pensionskassa. Beträffande dessa järnvägsmän vill jag säga, att de ha tillräckligt höga avgifter förut för den blygsamma pension de erhålla vid 63 år. De ha att betala en avgift på från 5 upp till 55 % av årslönen vid inträde i kassan och 5,3 å 7,3 % av månadslönen sedermera. Det är, som kammaren finner, betungande pensionsavgifter med hänsyn till de mycket små löner, som största delen av personalen har. Kort efter det pensionsförsäkringslagen trätt i kraft gick därför pensionskassan i författning om att för sina delägares räkning söka befrielse från avgiftsplikt till den allmänna pensionsförsäkringen. Det tillsattes en kommitté, och efter vissa underhandlingar med pensionsstyrelsen, försäkringsinspektionen och Kungl. Maj:t vanns sådan befrielse *och det under så betryggande former*, att jag icke trott, att det skulle ifrågasättas, att järnvägspersonalen skulle tvingas in under folkpensioneringslagen igen. Det är nämligen så, att så länge man är i järnvägens tjänst, är det obligatoriskt, att man tillhör pensionskassan och på så sätt blir tillförsäkrad pension vid uppnående av viss ålder eller vid inträffande sjukdom. Om en person får avsked eller av annan anledning lämnar järnvägens tjänst, behöver man därför icke stå utan det skydd och stöd på ålderns dagar, som pensionering innebär. Man har nämligen att välja mellan två alternativ, antingen att stå kvar i kassan och betala såväl sina egna som bolagets avgifter eller att enligt reglementet taga ut tre fjärdedelar av sitt tillgodohavande ur pensionskassan. Men innan man får taga ut dessa tre fjärdedelar, skall så mycket överföras till pensionsförsäkringen, som motsvarar vad man skulle erlagt till denna från det man blivit ordinarie och till tiden för avskedet.

Ett exempel skall visa, hur det verkar. En person får erlægga avgift till pensionsförsäkringen från 16 år tills han blir ordinarie i järnvägens tjänst. Antag, att detta inträffar vid 26 år. Han går då ut ur pensionsförsäkringen och inträder i de enskilda järnvägarnas pensionskassa. Om tio år tar han avsked från järnvägen och begär att få tillbaka tre fjärdedelar av sina till pensionskassan erlagda avgifter. Det överföres då så mycket till folkpensioneringen, som resterar under de tio år, han icke tillhört densamma, och sedan fortgår det precis på samma sätt som för den, vilken sedan 16 år oavbrutet varit med i folkpensioneringen.

När förhållandet till pensionsförsäkringen är så betryggande ordnat, kan jag icke förstå, varför järnvägsmännen skola betala

dubbla avgifter för sin pensionering, vilket verkar betungande för dem, då de ha så små löner. Jag kan icke yttra mig om hur det är ordnat för lärarna och lärarinnorna, men jag antar, att det är på liknande sätt. En hithörande lärarpersonal uppgår till 10,000 å 12,000, medan järnvägsmännen utgöra 15,000 personer.

*Ang. ändring
i pensionsförsäkringslagen.
(Forts.)*

När pensionsförsäkringslagen trätt i kraft, inkom det en mängd ansökningar om undantagande från avgiftsplikt. Pensionsstyrelsen säger härom: »När pensionsstyrelsens yttrande inhämtades över de första av dessa ansökningar, upprättade styrelsen och ingav till Kungl. Maj:t ett förslag till huvudgrunder, som enligt styrelsens mening borde följas vid prövning av sådana ärenden.» Det var omkring 30,000 personer, som blevo fritagna från skyldighet att betala pensionsavgift, bland dem, som nämnt, lärare och lärarinnor samt järnvägsmän och en del andra.

Ålderdomsförsäkringskommittén, som utarbetat grunderna för pensionsförsäkringen, var av den upfattningen, att befrielse från avgiftsplikt borde lämnas vissa personer. Den ansåg det nämligen »varken ändamålsenligt eller nödigt att betunga försäkringen eller sådana personer själva med avgifter till pensionsförsäkringen». Den yttrade vidare, att det var »tydligt, att, om den säkerhet i ekonomisk hänseende, vars vinnande är det egentliga ändamålet med försäkringen, redan på annat sätt är någon beredd, ej vidare skäl äro för handen att inbegripa sådan person under försäkringen».

När denna fråga förra gången, år 1913, var på tal i kammaren, avslogs i enlighet med utskottets hemställan ett förslag att tvinga in under folkpensioneringen personer, som sökt på annat sätt säkerställa sig för ålderns dagar. Det ser nu ut, som om det vore av bekvämlighetsskäl från pensionsstyrelsens sida, som man velat ordna det så, att varenda man och kvinna mellan 16 och 67 år skall betala pensionsavgift. Pensionsstyrelsen säger nämligen, att det är »förenat med svårigheter att vid avgiftspåföringen hålla reda på, vilka personer jämlikt 5 § äro undantagna från avgiftsplikt». Jag tror emellertid icke, att den saken är så svår åtminstone beträffande de 15,000 järnvägsmännen. Det har åtminstone icke vållat något obehag för taxeringsmyndigheterna eller pensionskassan att hålla reda på dem. Dessutom anföres, att det kan verka splittrande för hela folkförsäkringen, om undantag från avgiftsplikt medgives dem, som ha sina pensionsförhållanden bättre ordnade, än de skulle få genom densamma.

När pensionsstyrelsen går att avge positiva förslag, är den mycket tveksam. Ursprungligen har den tyckt, att det varit orätt att »betunga vissa mindre inkomsttagare med erläggande av högre pensionsavgifter än de, vartill de förut varit förpliktade genom medlemskap i respektive pensionskassor». Men sedan finner styrelsen det vara »olämpligt att medgiva befrielse för ett större antal personer, än redan skett». Av detta yttrande kunde man tro, att pensionsstyrelsen skulle stanna vid att låta dem vara fritagna från avgiftsplikt, som redan erhållit befrielse, och sedan för framtiden stoppa. Men så är icke fallet, utan pensionsstyrelsen hemställer, att Kungl.

Ang. ändring
i pensionsför-
säkringslagen.

(Forts.)

Maj:t måtte återkalla »åtminstone flertalet» av de meddelade besluten om avgiftsbefrielse. Jag undrar vad som menas med »flertalet». Antingen skall det vara alla eller icke några, som få sin avgiftsbefrielse återkallad. Mest tilltalande är att låta dem slippa betala avgifter, som en gång blivit fritagna, och sedan strama hårdare åt för dem, som i framtiden söka erhålla denna förmån. När det gäller en pensionskassa så stor som de enskilda järnvägarnas, med över 20 miljoner kronors kapital och som tar ut höga avgifter och nästa år ytterligare kommer att öka dessa avgifter för den ringa pension, som järnvägsmännen uppnå vid 63 års ålder — en ålder så hög, att den beträffande personer med sådant arbete som järnvägstjänst och säkerhetstjänst av alla anses orimligt för hög — tycker jag, att de icke borde betungas med ytterligare pålagor för skyddande av sin ålderdom, som de på sätt jag här relaterat redan sökt trygga.

Vad angår utskottets motivering, förefaller det märkvärdigt, när utskottet talar om »de olägenheter, som genom befrielse från avgiftsplikt kunna vållas just dem, som komma i åtnjutande av sådan befrielse». Jag kan sannerligen icke följa utskottet i detta fall. Vad är det för olägenheter, som vållas oss genom befrielse från avgiftsplikt? Det förefaller krystat från utskottets sida, då man säger sig vilja undanröja dessa olägenheter, som vi själva icke veta någonting om, och det skulle vara roligt att få veta, vari dessa olägenheter bestå.

Herr talman, då de utgifter, alla dessa 30,000 små löntagare ha att erlægga, redan äro tillräckligt betungande, och då man i dessa tider, när ekonomin för alla är hårt ansträngd, behöver använda den lilla inkomst man har till annat än att skydda sin ålderdom — en ålderdom, som de flesta av oss aldrig uppnå — kan jag icke göra annat än yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den reservation, som här blivit avlämnad av herr Rogberg till förmån för herrar Lindblads och Röings motioner, och jag vädjar till kamraren, att den icke måtte i dessa brydsamma tider besluta några nya tyngande pålagor för de små inkomsttagare, som det här gäller, och vilka redan med stora uppoffringar sökt sörja för sin ålderdom.

Herr Eriksson i Grängesberg: Då jag delvis bär ansvar för det förslag som pensionsstyrelsen avgivit, ber jag att med några ord få motivera dess framställning.

Jag förstår så väl, att delägarna i de enskilda järnvägarnas pensionskassa skola finna det besvärligt med en sådan bestämmelse som den föreslagna, men vi få komma ihåg, att det finns en mängd enskilda pensionskassor, som icke ha samma valör som de enskilda järnvägarnas, och det kan när som helst uppstå nya enskilda pensionskassor i landet. Om nu den bestämmelsen kvarstår, att personer, som tillhöra en enskild pensionskassa, erhålla befrielse från avgiftsplikt till pensionsförsäkringen, är det tydligt, att Kungl. Maj:t icke kan göra undantag utan måste bifalla alla framställningar, som inkomma om sådan befrielse. Det är redan ett 30-tal kassor, som

fått sina medlemmar fritagna, och hur många ansökningar, som skulle komma in, om det icke bleve en lagändring, därom kan jag inte yttra mig, men jag är förvissad om att det blir många.

*Ang. ändring
i pensionsför-
säkringslagen.
(Forts.)*

Jag vill taga ett exempel. Det är två eller tre städers polis-mannakassor, vilkas medlemmar blivit befriade från avgiftsplikt. I nästan varje stad finnes en sådan liten kassa, och de måste allesam-mans erhålla samma förmån, om de göra ansökan härom. Vidare vill jag erinra, att det föregående år bildades en stor pensionskassa för hela landet, nämligen Sveriges privatanställdas pensionskassa, som söker få till stånd bättre pensionsförhållanden för stora grup-per av affärsanställda, kontorister, bokhållare och dylikt. Om den kassan går in till Kungl. Maj:t och begär att få sina medlemmar be-friade från avgifter till folkpensioneringen, måste Kungl. Maj:t bi-falla detta, och på det viset kommer en betydande del av landets befolkning att undandragas den allmänna pensionsförsäkringen.

Meningen var emellertid, att under vår allmänna pensionsför-säkring skulle både jag och alla andra inbegripas, både den, som var fattig, och den, som var rik, skulle vara med, och man skulle för-söka genom densamma bereda landets medborgare någon trygghet på ålderdomen. Sedan vore det varje medborgares ensak, om han kunde skaffa sig bättre försörjning på ålderns dagar annorledes.

Nu kan man ju säga, som den siste ärade talaren sade, att det blir svårt för de enskilda kassorna, vilkas medlemmar få betala dubbla avgifter. Ja, men det blir kassornas sak att lätta denna börda, och man kan tänka sig denna sak ordnad på flera olika sätt. De enskilda järnvägarnas pensionskassa får taga itu med problemet själv och ordna det så, att det icke blir nödvändigt att betala dubbla avgifter. Kassan får t. ex. betala tillbaka de belopp, som medlem-marna haft att erlagga till den allmänna försäkringen, eller också söka ut någon annan utväg. Det blir som sagt dessa enskilda kas-sors sak att närmare ordna förfaringssättet. Men från statsmyndig-heternas sida har det hela tiden förefallit mig oegentligt, att vissa medborgare icke skulle vara underkastade samma lag som gäller för alla övriga medborgare. Det är skälet för min ståndpunkt härvid-lag, och det skälet förefaller mig så starkt, att man icke, även om enskilda personer skulle tycka, att man kunde ordna saken på annat och bättre sätt kan annat än bibehålla de bestämmelser, som det nu är fråga om. Vore det bara så, att det gällde de enskilda järn-vägarna, då vore ju saken enkel. Men man kan väl icke i lagen taga undan en kassas medlemmar och medge dessa en fördel, som icke andra ha. Då bleve fältet upprivet, och det skulle i praktiken komma att visa sig mycket stora svårigheter för framtiden.

Jag ber för min del att på det bestämdaste få vädja till kam-maren att gå med på Kungl. Maj:ts förslag. Jag har den bestämda uppfattningen, att det går att ordna saken för de enskilda kas-sornas medlemmar på så sätt, att icke deras avgifter bli alltför be-tungande. Att det skall bli någon förändring under den närmaste tiden för dessa kassor, behöver icke den siste talaren tro. Ty menin-gen är, att det skall bli en betydligt lång övergångstid för de kas-

Ang. ändring
i pensionsför-
säkringslagen.
(Forts.)

sor, som åtnjuta förmånen av befrielse från bidrag till den allmänna pensionsförsäkringen, och jag är alldeles förvissad om att någon förändring ej kommer att inträda under nuvarande dyrtidsförhållanden, och således komma ej heller då att uppstå några svårigheter för dessa enskilda kassor. Jag har även en annan bestämd förvissning, och det är den, att man skall kunna inom dessa kassor ordna det så, att man icke får ökade avgifter, och att det härvidlag endast gäller att lägga om tarifferna på ett lämpligt sätt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Tengdahl* instämde häruti.

Herr *Lindqvist* i Kosta: Herr talman! Jag är delvis förekommen av den senaste ärade talaren, då jag haft för avsikt att framföra just de synpunkter som han anfört.

Jag ber att få säga, att 1913, då pensionslagen genomfördes, hade jag den uppfattningen, att lagen borde omfatta hela svenska folket och att det således icke endast i rubriken skulle heta »allmän pensionsförsäkring», utan att hela lagen i verkligheten skulle omfatta alla. Vi hade 1913 också några motioner väckta i detta syfte, bland annat, vill jag minnas, av tvenne liberala ledamöter i kammaren, herrar Bengtsson i Norup och Pålsson i Anderslöf, vilka yrkade på den ändringen i det då framlagda förslaget, att lagen skulle komma att omfatta alla. Nu blev ju icke lagen sådan, utan vissa undantag kommo att göras.

Det har nu visat sig under den tid, som pensionsförsäkringslagen ägt tillämpning, att det kan och kommer att medföra en ganska stor fara för hela försäkringens bestånd, ifall man skall fortsätta på denna väg att befria vissa grupper eller vissa pensionskassors medlemmar från avgiftsskyldighet till försäkringen. Vi ha redan nu — vilket förut blivit anmärkt och som även påvisas av pensionsstyrelsen — icke mindre än 30,000 medborgare, som äro befriade från avgiftsskyldighet till pensionsförsäkringen. För närvarande ligger hos Kungl. Maj:t en begäran om sådan befrielse från de privatanställdas pensionskassa, en framställning, som efter vad jag förmodar, Kungl. Maj:t vill dröja med att avgöra, tills det visat sig, huru riksdagens beslut i denna fråga kommer att utfalla. Skulle nu de privatanställdas pensionskassas medlemmar bli befriade från avgifter till pensionsförsäkringen, så kommer antalet av dem, som äro befriade från anslutning till pensionsförsäkringen, att betydligt överstiga det redan nu uppnådda talet 30.000. Detta kan icke vara fördelaktigt utan kommer att bryta sönder hela pensionsförsäkringen. Överallt förnimmer man, att pensionsförsäkringslagen ger för små pensioner. Allt fler och fler börja se sig om efter möjlighet att ordna pensioneringen på annat sätt. Skulle man då skapa möjligheter för dessa att, samtidigt som de ordna för sin egen pension, bli befriade från avgifter till folkpensioneringen, då blir den allmänna folkpensioneringen — märk väl, att det heter *allmänna* — endast en andra klass pensionering, något mindervärdigt, och det är

väl ändå icke meningen, att man skall ha avsett med denna försäkring.

Ang. ändring
i pensionsförsäkringslagen.
(Forts.)

Nu har den första ärade talaren herr Lovén velat vädja till kammaren att gå med på avslag av utskottets hemställan där, enär han hoppades, att kammaren icke skulle vilja vara med om att lägga på dessa ekonomiskt svagt situerade samhällsmedborgare ännu högre avgifter. Jag ber härvid att få hänvisa till vad herr Eriksson i Grängesberg sade, att det visst icke behöver medföra ökade utgifter för dessa kassors medlemmar, utan att det blir deras sak att ordna sin försäkring i anslutning till den allmänna pensionsförsäkringen och ordna det så, att pensionsavgifterna icke komma att trycka dessa kassors medlemmar hårdare, än vad fallet är ifråga om andra medborgare.

Herr Lovén förklarade i början av sitt anförande, att han icke kunde finna motiven för pensionsstyrelsens framställning angivna. Ja, en del av motiven har herr Lovén själv citerat, och jag vågar bestämt säga och tro, att, om kammarens ärade ledamöter tagit del av vad pensionsstyrelsen haft att anföra, så skola de finna de anförda skälen starka och välgrundade, så att kammaren icke kan annat än bifalla vad Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit.

För min del skulle jag helst sett, att man kunnat gå ännu längre ifråga om § 5, än vad man här gjort. Utskottet har också strukit under detta, då det framhållit, att »skäl synes föreligga att påskynda den av pensionsstyrelsen antydda utredningen, huruvida icke jämväl delägare i statens pensionskassor böra erlägga avgift till den allmänna pensionsförsäkringen». Först då vi fått alla svenska medborgare in under folkpensioneringen, först då kan man säga, att den är *allmän*, först då har man möjlighet att på bästa sätt utbygga pensionerna, så att de bli till större gagn och nytta, än vad de hittills varit.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag ber för min del att få instämma i herr Lovéns yrkande.

Han framställde emellertid en fråga, som, såvitt jag kan finna, icke blivit här besvarad. Det står här i utskottets motivering, att »vad motionärerna till stöd för sitt avslagsyrkande anført synes ej tillräckligt vägande vid jämförelse med de olägenheter, som genom befrielse från avgiftsplikt kunna vållas just dem, som komma i åtnjutande av sådan befrielse». Vilka äro nu dessa olägenheter? För min del har jag icke kunnat upptäcka vare sig i herr Erikssons anförande eller i det sista anförandet någon som helst förklaring till dessa olägenheter.

För att belysa, hur det är ställt just för den del av järnvägspersonalen, vars talan herr Lovén här för, så skall jag tillåta mig att läsa upp den paragraf i Enskilda Järnvägarnas Pensionskassas av Kungl. Maj:t godkända reglemente, som klarar upp den saken ganska bra. Det heter i § 29 i detta reglemente på följande sätt: »Delägare

Ang. ändring i pensionsförsäkringslagen.
(Forts.)

i kassan ävensom sådan delägare, vilken enligt kassans reglemente bliver förlustig delägarskap i kassan, skall från kassan erhålla pension under samma förutsättningar, som angivas i lagen om allmän pensionsförsäkring, och med belopp motsvarande minst den avgiftspension jämte pensionstillägg, varom vederbörande gått miste däri-genom att icke till den allmänna pensionsförsäkringen för delägare inbetalats obligatoriska avgifter för den tid han varit delägare i kassan.

Vid återbetalning enligt kassans reglemente av erlagda avgifter till delägare, som lämna kassan, äger kassan innehålla kapitalvärdet av den pension kassan enligt föregående stycke är skyldig utbetala till delägaren ifråga.

Pensionsstyrelsen äger att med för parterna bindande verkan bestämma storleken av den i första stycket omförmälda förlust i avgift, pension och pensionsstillägg ävensom av det i andra stycket nämnda kapitalvärde, därest frågan av någöndera parten hänskjutes till pensionsstyrelsen.»

Som herrarna torde finna, är folkpensioneringen å sin sida fullkomligt garanterad, i händelse en medlem av de enskilda järnvägar-nas pensionskassa avgår eller på annat sätt träder ur sin tjänst eller blir förlustig pensionsrätt där. Den enskilda personen är sålunda fullständigt säkerställd och blir befriad från besväret att betala, och pensionsstyrelsen å sin sida blir befriad från besväret att inkassera av-giften och får så att säga ränta på ränta på de en gång insatta avgifter-na. Det är väl icke meningen, att man för att ordna den statliga pensio-neringen så fördelaktigt som möjligt skall på ett eller annat sätt för-störa möjligheten för dessa, som i många år dragits med höga av-gifter genom sina egna insatser, att ordna sin pensionsfråga på bästa sätt. Och då herr Eriksson talar om att det blir en enkel sak att lägga om avgifterna inom de särskilda kassorna så att de bli mindre, så vill jag säga först och främst, att det nog icke är så enkelt, och för det andra, att jag tvivlar på, om det ligger i delägarnas intresse, att man gör så. Här har man från båda sidor gått ut ifrån, att både arbetsgivarna och i deras tjänst anställda skola ha det så fördelak-tigt som möjligt i pensionshänseende, och det blir icke längre fallet, om avgifterna sättas lägre än för närvarande.

Sedan är det en sak, som av ingen blivit påpekad här i dag, men som jag tycker är förtjänt att uppmärksamma, och det är det för-hållandet, att alla löntagare, som äro i denna kassa och i andra kassor, det oaktat få bidraga till den allmänna folkpensioneringen genom den direkta skatt, som erlägges till staten. Det är en omstän-dighet, som borde verka till förmån för den uppfattningen, att man bör låta personer ha friare förhållanden beträffande sin pensione-ring, än som möjligen kan vara lämpligt i övrigt. Och förresten, då herrarna icke vilja taga steget fullt ut, så vill jag fråga, vad det är för brådskan med denna sak, isynnerhet sedan vi fått höra av herr Eriksson, att det skall bli en lång övergångstid. Ha herrarna icke tid att se efter, om det icke kan vara lika rationellt och kanske ra-tionellare att säga, att alla, som äro i statens tjänst också skola be-

tala till folkpensioneringen. Låt oss se på frågan i hela dess vidd, och låt oss icke rycka undan en grupp, som nu är jämställd med stats-tjänarna. Låt oss framförallt icke förivra oss, då det ju icke kan vara någon särskild brådska härvidlag, som gör det nödvändigt att vidtaga en ändring på denna punkt i en lag, som gällt endast några år och ifråga om vilken man icke hört av några olägenheter vare sig från pensionsstyrelsen eller från enskilda individer.

Ang. ändring
i pensionsför-
säkringslagen.
(Forts.)

Jag skall dessutom, herr talman, be att få säga, att det vill synas mig, som om man här velat monopolisera pensioneringen i en riktning, som icke är särdeles tilltalande. Och vad mera är, jag tycker det är litet riskabelt att nu ge sig in därpå, då man för kort tid sedan varit med att beträffande olycksfallsförsäkringen fastställa friare former. För min del vågar jag uttrycka den förhoppningen, emedan jag håller på att det bör vara friare former vid sidan om dem som staten föreskriver, att man även i en fråga, som icke i dag föreligger, men som kanske kommer upp nästa år eller om ett par år, blir i stånd att vidtaga åtgärder, som kunna bli till nytta och som det blir möjligt att vidtaga endast under förutsättning, att man icke strypt till på denna punkt för det folk, som det här gäller.

Jag ber, herr talman, att på grund av vad jag nu anfört få förena mig i herr Lovéns yrkande.

Herr Lovén: Herr talman! Bara ett par ord till bemötande av herrar Erikssons och Lindqvists anföranden!

Herr Eriksson i Grängesberg sade, att det här icke blott gällde denna kassa, utan det gällde även en mängd andra kassor, som hade samma valör som denna. Jag skall då be att få fästa herr Erikssons uppmärksamhet på att ingen kassa kan sägas vara av samma valör som denna. Det finnes en hel del kassor, som ha betydligt bättre villkor i pensionshänseende och en tidigare pensionsålder och där man icke har att betala så höga avgifter som ifråga om denna kassa. Här orkar man faktiskt icke att betala det påbröd till folkpensioneringen, som här är föreslaget. Jag vill särskilt omnämna att andra kassor fått avslag, när de sökt befrielse från sin betalnings-skyldighet till folkpensioneringen.

Vidare säger herr Eriksson, att om Kungl. Maj:t gör undantag i ena fallet, så måste han också göra det i det andra och blir i fortsättningen även nödsakad härtill i ett stort antal fall. Ifråga om den av mig särskilt åberopade kassan vill jag emellertid framhålla, att där ställer sig saken så, att denna kassa, som jag redan nämnt, kontrolleras av statsmyndigheterna och får icke ändra en enda siffra eller bokstav i sitt reglemente, utan att det underställes först matematikern och sedan försäkringsinspektionen och Kungl. Maj:t, och det må väl i all rimlighets namn vara betryggande nog.

Så säger herr Eriksson, att en vacker dag komma delägare i de privatanställdas pensionskassa och begära att bliva befriade från denna avgift. Därom skall jag icke nu yttra mig. Om sådana frågor komma upp, få de naturligtvis prövas på vanligt sätt, men därför att delägarna i en kassa bliva befriade, är det icke sagt, att

Ang. ändring
i pensionsför-
säkringslagen.
(Forts.)

alla andra kassors delägare skola bli befriade. Då en viss grupp av medborgare sökt att själva på ett betryggande sätt sörja för sin ålderdomsförsäkring, då kan jag icke förstå, varför de icke skulle kunna slippa denna avgift eller varför staten skulle ha liksom ett monopol på ålderdomsförsäkringen, då dessa personer tvingas att på annat sätt sörja för sin ålderdom.

Nu säga herrar Lindqvist i Kosta och Eriksson, att om vårt förslag ginge igenom skulle detta kunna medföra, att statspensionerna bleve för låga. Men det kan hända, att statspensionerna förut varit för höga, då man tagit ut denna dubbelbeskattning av oss till förmån för andra. Jag missunnar ingen hans pension och önskar att det må kunna ordnas så fördelaktigt som möjligt för var och en med hänsyn till ålderdomen, men man får icke gå så tillväga, att när man hjälper på det ena hållet stjälper man på det andra, ty det kan jag icke finna riktigt.

Herrar Eriksson och Lindqvist sade vidare, att ett ordnande av denna sak från den enskilda kassans sida mycket lätt läte sig göra. Jag gratulerar herrarna, om ni skulle taga itu med en sådan uppgift för oss. I den nämnda kassans styrelse sitta personer, som verkligen icke äro bakom flötet i dylika frågor, nämligen ordföranden i pensionskassan, riksbanksdeputerade herr Moll och en annan finansman, sålunda rätt så kvalificerat folk, men jag tror icke, att de dela herrar Erikssons och Lindqvists mening, att denna sak skulle ordnas i en handvändning. Jag tror, att denna stora kassa skulle vara synnerligen tacksam. om detta skulle kunna redas upp för den på rak arm, men jag tror icke, att det är så lätt.

Sedan skall jag be att få fästa kammarens uppmärksamhet på att det här f. n. visserligen endast är fråga om privatanställda. men utskottet säger, att skäl föreligga att påskynda utredningen, huruvida icke delägare i *statens pensionskassor* böra åläggas avgiftsplikt till den allmänna pensionsförsäkringen. Därför komma väl statstjänarna efter. Men vi vid de enskilda järnvägarna anställda komme att betala på två ställen, så att vi knappast kunna veta. var vi ha vår pension. om vi någonsin uppnå den höga ålder, som är stadgad för att vi skola komma i åtnjutande av pensionen.

Herr R ö i n g: Herr talman! I huvudsak är jag förekommen av den siste ärade talaren, varför jag kunde avstå från att erhalla ordet. Men när herr talmannen givit mig detsamma, skall jag be att med några ord få bemöta vad såväl herr Eriksson i Grängesberg som herr Lindqvist i Kosta yttrade.

Herr Eriksson medgav, att medlemmarna i en sådan kassa som de enskilda järnvägarnas pensionskassa böra fritagas från att vara med om den allmänna pensioneringen. Men, yttrade han, det skulle vara omöjligt för regeringen att om detta tillmötesgicks under sådana förhållanden vägra andra kassor, som inkommo med en dylik begäran, ty har man väl givit *en* kassa tillstånd att stå utanför den allmänna pensioneringen, så måste regeringen konsekvent bifalla andra kassors ansökningar i samma riktning. Av herr Erikssons

yttrande framgår sålunda, att herr Eriksson i princip är med om att det är riktigt, att det åtminstone finnes en kassa, som bör få stå utanför den allmänna pensioneringen. Men jag kan icke förstå, varför icke regeringen i detta fall som i så många andra kan bedöma, huruvida tillräcklig anledning förefinnes att även andra kassor likväl kunna få stå utanför den allmänna pensioneringen. Jag har det förtroende till vilken regering det vara månde i framtiden, att den bör kunna bedöma, huruvida den bör tillmötesgå en sådan anhållan eller avslå den.

Men så kommer jag till herr Lindqvists i Kosta principiella ståndpunkt. Han säger, att detta är stridande mot vad han alltid ansett vara huvudsaken ifråga om folkpensioneringen, nämligen att det blott skall finnas en allmän pensionering för alla nationens medlemmar, de må vara fattiga eller rika, som herr Lindqvist uttryckte sig. Men detta är väl icke huvudsaken, att alla människor i landet tillhöra en och samma pensionering, utan huvudsaken är väl, att det icke finnes någon medborgare här i landet, som har sin pension ställd sämre än enligt bestämmelserna i den allmänna pensionslagen. Det är väl huvudsaken. Om det finnes möjlighet för andra att ordna sin pensionering på ett mera tillfredsställande sätt, och om pensionsvillkoren för övrigt äro fullt betryggande, så vittnar ju detta endast om större omtanke från dessa personers sida. Nu är det ju fallet med både de enskilda järnvägarnas pensionsförening och flera andra företag, såsom t. ex. de privatanställdas pensionsanstalt, som ju nyligen kommit i verksamhet, och för vilken enligt min bestämda mening ett beslut i överensstämmelse med utskottets hemställan skulle verka skadligt. Det är helt naturligt, att en hel mängd människor icke vilja ha sin pensionsfråga ordnad på det sättet, att de äro försäkrade i två olika företag, där premierna äro olika och bestämmelsen om åldern när pensioneringen börjar även är olika, än vad som föreskrives i den allmänna pensionslagen.

Av dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka avslag å förslaget till ändring av 5 § i pensionsförsäkringslagen.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Jag skall icke förneka, att det kan ligga något riktigt i de invändningar, som framställdes mot förslaget att ändra § 5 i försäkringslagen. Jag fattar väl, att det för åtskilliga delägare i pensionskassorna kan ställa sig ganska svårt, att de på detta sätt skola nödgas att betala avgifter på två håll. Emellertid tror jag, att man i detta avseende måste taga mycken hänsyn till vad pensionsstyrelsen har att säga i frågan. Det har åberopats, att ålderdomsförsäkringskommittén ansåg, att det mycket väl gick för sig att lämna möjlighet till vidsträckta undantag från den allmänna avgiftsplikten, utan att detta skulle medföra några vådor för pensioneringen i dess helhet, men mot detta ålderdomsförsäkringskommitténs antagande måste ställas pensionsstyrelsens på erfarenhet grundade omdöme, att dessa ständiga undantag, som givetvis ha en tendens att allt mera ökas och breda ut sig, leda till ett fullständigt söndersplittrande av hela för-

Ang. ändring
i pensionsförsäkringslagen.
(Forts.)

Ang. ändring
t pensionsför-
säkrings'agen.
(Forts.)

säkringen. Här har dock riksdagen beslutit, att det skall finnas en hela folket omfattande pensionsförsäkring. Medgives då undantag för en kassa, så kunna icke vederbörande neka undantag för en massa andra kassor, som stå i ungefär samma plan, och då erhåller icke den allmänna pensionsförsäkringen en sådan ekonomisk och social styrka i det hela, som den är avsedd att bereda.

Dessa undantag kunna för övrigt i många fall leda till stora ekonomiska olägenheter för de pensionsbehövande själva. Det kan mycket väl hända, att en kassa icke har det så väl ordnat, som den kassa, herr Lovén talade om, och då kan det hända, att en person, som tillhört en sådan kassa en tid men sedan trätt ur densamma, genom att ha försummat att betala till den allmänna pensionsförsäkringen går miste om en mycket välbehöflig pension. Oron för de redan existerande kassorna, som förut fått befrielse, bör kunna lugnas med den antydning, som gjorts av pensionsstyrelsen och departementschefen, att övergångstiden kommer att ställas tillräckligt lång för dem, så att några omedelbara svårigheter icke behöva uppstå genom att de förlora sin undantagsställning.

Oaktat vad som sålunda, herr talman, kan sägas till förmån för dessa motioner, så tror jag, att om man vill fullfölja det syfte, som ligger till grund för inrättande av den allmänna pensionsförsäkringen, det är nödvändigt att framgå på den väg, som Kungl. Maj:t här anvisat. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindqvist i Kosta: Herr talman! Det har frågats av såväl herr Lovén som herr Anderson i Råstock, vad utskottet menat, då utskottet yttrat följande: »Vad motionärerna till stöd för sitt avslagsyrkande anfört synes ej tillräckligt vägande i jämförelse med de olägenheter, som genom befrielse från avgiftsplikt kunna vållas just dem, som komma i åtnjutande av sådan befrielse.» Det torde stå klart för var och en, att den person, som icke erlägger avgift, kan icke få någon avgiftspension. Erlägger han en mindre avgift, så blir pensionen mindre. Detta torde vara en olägenhet för pensionstagaren.

Herr Anderson i Råstock tycker, att det icke brådskar med denna lagändring, utan att man bör kunna vänta med densamma, tills man hunnit utreda frågan, huruvida icke även statstjänare borde omfattas av denna försäkring. Jo, det är brådska å färde, ty för varje år, som går, blir det flera och flera, som söka befrielse. Är det nu så, att riksdagen icke går med på den ändring, som här är föreslagen, så kan enligt min uppfattning Kungl. Maj:t icke vägra befrielse för dem, som komma att göra ansökan därom, exempelvis de privatanställdas pensionskassa. Är det så, att dessa också bliva befriade, då blir antalet av sådana ansökningar sedan större, och det blir då svårare att ordna det hela. Det är därför hög tid, att denna sak blir ordnad.

Jag kan icke underlåta att säga, att herrarna överdriva och göra denna sak större, än den i verkligheten är. Herr Anderson i Råstock vill göra gällande, att man genom denna förändring vill fördräva de enskilda pensionskassorna. Vem i all rimlighets namn har

tänkt på något sådant? Eller kan herr Anderson i Råstock påstå, att man genom denna lagändring skulle fördärva en enda pensionskassa? Nej, det gör man icke. Det är fråga om att övergången skall bli så mjuk som möjligt. Här säger pensionsstyrelsen bland annat: »Man bör allt efter de förhållanden, som för olika pensionskassor göra sig gällande, medgiva en övergångstid för att bereda dem tillfälle att vidtaga de ändringar i sina reglementen och pensionsavgifter, som kunna befinnas nödiga med hänsyn till de försäkrades återinförda skyldighet att erlägga avgifter jämväl till den allmänna pensionsförsäkringen.» Här är sålunda icke meningen, att man hux flux skulle ålägga dessa att betala, utan att de skulle hinna att ordna sina mellanhavanden.

Ang. ändring
i pensionsförsäkringslagen
(Forts.)

Jag tror sålunda, att denna sak mycket väl låter ordna sig, och ser man saken ur allmän synpunkt och icke ur en enda grupps synpunkt, så vill jag säga, att det finnes starka skäl för den lagändring, som föreslås.

Herr Branting: Herr talman! Här har åberopats under den del av debatten, jag varit i tillfälle åhöra, att ju ålderdomsförsäkringskommittén från början föreslagit just den bestämmelse, som det nu är fråga om att upphäva. Det är alldeles sant. Men det sammanhänger ju, såsom jag förmodar här redan förut påpekats, med den förändring, som gjordes då riksdagen vid sitt beslut 1913 gjorde dessa stadganden om folkpensioneringen ännu mera allmänna, än vad ålderdomsförsäkringskommittén hade vågat sig på att göra dem. När man tog bort 6,000-kronorsgränsen, som var med i ålderdomsförsäkringskommitténs förslag, så följde därmed som konsekvens åtskilligt annat, ehuru man ju på denna punkt icke då gjorde någon rubbning i förslaget.

Nu har sedan dess erfarenheten visat och visar också mer och mer, att det ändå verkligen blir en del svårigheter med dessa undantag från den allmänna regeln. Och när till dessa svårigheter, som uppstå för pensionsstyrelsens verksamhet, kommer, att det verkligen inte blir någon olägenhet i realiteten av en övergång till ett mera enhetligt system, så synes det mig, att riksdagen icke kan ha något skäl att motsätta sig detta förslag om ett mera enhetligt system. Det har redan påpekats, att denna övergång skall göras på ett mjukt sätt utan att vålla svårigheter för dem, som för närvarande skulle betala avgifter på två håll. Det är väl ändå det naturliga och rimliga, att man lägger hela denna institution så, att staten sörjer för att alla medborgare garanteras det minimum, som folkpensioneringen kan ge — ett mycket lågt minimum, som vi alla känna till — men att vad däröver måste ske, det få de särskilda grupperna och medborgarna själva draga försorg om. Det är väl bättre, att det hela bygges så, att alla äro med om detta minimum, än att vissa särgrupper insistera på att få stå utanför de gemensamma bestämmelserna och bygga upp sin egen pensionsförsäkring helt och hållet ifrån grunden.

Jag kan icke finna annat än att de skäl, som tala för denna ändring, äro så övervägande och starka, att det skulle förvåna, om

Ang. ändring
i pensionsför-
säkringslagen.
(Forts.)

man verkligen i detta fall skulle följa särintressena. Det är bättre, att här gå med utskottet, som hunnit tränga in i saken, och som, såsom man ser av betänkandet, enhälligt, med undantag endast av en ledamot av första kammaren, ansett de skäl, som anförts i Kungl. Maj:ts proposition, vara avgörande.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Anderson i Råstock: Ja, då man här framhåller, att pensionsförsäkringen skall vara allmän, så vill jag säga, att ingen av oss, som motsatt oss utskottets förslag, ett enda ögonblick ifrågasatt något annat. Jag vill också säga, att med den överenskommelse, som de enskilda järnvägarnas pensionskassa — om jag nu än en gång får anföra det exemplet — har träffat med pensionsstyrelsen och Kungl. Maj:ts, så äro vederbörande garanterade just det minimum av pension, som herr Branting talade om att staten borde garantera. Dessutom vill jag särskilt understryka, att jag för min del icke kan tro, att vare sig den nuvarande eller någon kommande regering skall vara med om att medge undantag för en kassa med så dålig ekonomisk ryggrad, att den icke kan fullgöra sina förpliktelser. Nej, herr Pettersson i Södertälje, jag för min del vill ha det rejält på alla håll, och kunna de icke presterade tillräckliga garantier, i likhet med denna kassa och åtskilliga andra, så böra de nekas befrielse.

Men jag kan icke underlåta att ännu en gång säga, att det förefaller mig icke så litet underligt, att man ifrågasätter, att denna befrielse i nu ifrågavarande fall skulle medföra någon olägenhet för vederbörande eller för pensionsstyrelsen, emedan det ju är fullkomlig garanti för pengarna, vilken väg man än väljer. Vi anse bara, att det är litet för mycket att först betala dryga avgifter till vår pensionskassa och sedan till folkpensioneringen och sedan ytterligare genom direkt beskattning till staten bidraga till saker, som vi aldrig få någon nytta av. Då tycker jag det är rimligare att ordna det så, att vår kassa svarar i förhållande till den allmänna folkpensioneringen för dem, som eventuellt kunna komma att lämna sin tjänst. Något annat är det icke vi begära, och jag kan icke förstå, att man kan tycka detta krav vara så orimligt.

Sedan vill jag säga beträffande pensionsföretag i allmänhet, att icke kunna väl herrarna försöka få mig åtminstone att tro, att man, om man på detta sätt försvårar verksamheten för enskilda kassor, därigenom stimulerar arbetsgivarnas intresse för att inrätta nya eller förbättra gamla kassor för stora personalgrupper. Jag har för min del velat understryka dessa synpunkter.

Dessutom skulle det vara synnerligen angenämt, om man visste på förhand, hur den kommitté som handhar en liknande fråga, kommer att ställa sig till den i principiellt avseende. Jag skall icke annat än göra denna antydning, ty det är här varken tid eller plats att göra en direkt förfrågan därom. Jag kan emellertid, som sagt, absolut icke känna mig övertygad om riktigheten av utskottets ståndpunkt, då jag tror mig ha visat, att det är full säkerhet åt båda hål-

len med ett sådant arrangemang som i de enskilda järnvägarnas pensionskassa och att där finns den garanti, som staten bör fordra för att medgiva befrielse från dessa avgifter.

*Ang. ändring
i pensionsför-
säkringslagen.*

(Forts.)

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet *Schotte*: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke undertrycka den reflexionen, att man här alltför mycket ser på särskilda intressen och huru ifrågavärande spörsmål ställer sig till den speciella pensionskassa, som var och en tillhör. Det skulle vara olyckligt, om man, när det är fråga om att utveckla och befästa en sådan allmän och stor idé som folkpensioneringen, gick tillväga på det sättet, att var och en bedömde en dylik fråga efter som det skulle vara för honom fördelaktigt eller ofördelaktigt att vara med i densamma eller att vara undantagen därifrån. Jag tror icke, att man får resonera så, utan att man i stället måste se till, att folkpensioneringen verkligen i stort sett fyller sitt ändamål och i görligaste grad omfattar hela det svenska folket. I annat fall kan folkpensioneringen knappast hållas vid makt och bli till den nytta, som varit avsedd.

Man bör heller icke förbise, att det kan vara förenat med reella fördelar att tillhöra två kassor. Jag förstår mycket väl, att avgifterna kunna vara dryga. Vad beträffar avgifterna till folkpensioneringen äro de dock icke synnerligen avsevärda. Och i allt fall ger det ökad trygghet och möjlighet till större pension att kunna erhålla pension från bägge hållen. Det är ju också synnerligen svårt att gallra bland de olika enskilda pensionskassor, som komma fram och vilja ha befrielse. Vi hörde nyss herr *Röing* ivrigt tala för befriande av delägarna i de privatanställdas pensionskassa. Antag sedan, att andra stora sammanslutningar komma till, t. ex. att hemmansägare i riket bilda en pensionskassa och att handlande bilda en. Hur tror man det skall bli möjligt att upprätthålla grunden för folkpensioneringen, om på det viset den ena stora medborgargruppen efter den andra kommer att undantagas från delaktighet i folkpensioneringen?

Jag tror, att man ser litet för grundt på hela saken, att man ser för mycket på det som är en närmast och icke tänker på det stora ändamålet. Man tänker nog icke heller på, att folkpensioneringsavgifterna i alla fall, när systemet väl kommer i gång, helt säkert komma att visa sig vara en god sparkassa och en god hjälp på ålderns eller invaliditetens dag. Det är i alla fall så, att man vet icke, om man icke i förtid kan komma att lämna en enskild tjänst, och det är således icke givet, att en person, som en gång tillhört en enskild pensionskassa, också för framtiden kommer att tillhöra densamma och därifrån undfå pension. Vad som däremot är säkert, det är, att om han kommit in i den allmänna folkpensioneringen, så tillhör han den sedan för all framtid.

Jag tror, som sagt, att det är klokast att ansluta sig till den ståndpunkt, som pensionsstyrelsen här intagit, och jag ber kammaren att biträda utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan,

Ang. ändring
i pensionsför-
säkringslagen.
(Forts.)

dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring, som in-
nefattades i de uti ämnet väckta motionerna, blev utskottets hem-
ställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Ang. kostna-
der för pen-
sionstillägg
och understöd
enligt pensions-
försäkrings-
lagen m. m.

Föredrogs andra sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande,
nr 4, i anledning av ej mindre Kungl. Maj:ts proposition angående
anslag för bestridande av på staten belöpande kostnad för pensions-
tillägg och understöd enligt lagen den 30 juni 1913 om allmän pen-
sionsförsäkring m. m. än även väckt motion om dyrtidstillägg till
vissa pensionslagare enligt nämnda lag.

Därvid yttrade:

Herr Lindqvist i Kosta: Herr talman, mina herrar! Som
kammaren behagade finna, har jag jämte herr Jansson i Falun låtit
anteckna en reservation vid detta utskottsbetänkande, i vilken vi ha
yrkat bifall till den av herr Bernhard Eriksson i Grängesberg m. fl.
avgivna motionen. I denna motion yrkas, »att riksdagen måtte be-
sluta bevilja alla dem, som förvärvat eller under innevarande år för-
värva rätt enligt lagen om allmän pensionsförsäkring till pensions-
tillägg eller understöd eller till ökning därav, ett dyrtidstillägg för
år 1918 till sådant belopp att pensionstillägget eller understödet
jämte dyrtidstillägget uppgår till i nämnda lag stadgat normalbe-
lopp, samt att till täckande av kostnaden härför bevilja på tilläggs-
stat till riksstaten för år 1918 ett förslagsanslag på 14 miljoner
kronor.»

Motiveringen för ett yrkande av detta slag torde stå klart för
envar, utan att man behöver närmare angiva densamma. Det kan
vara nog att hänvisa till den oerhörda dyrtid, som råder, och vilken
föranlett riksdagen att bevilja hundratals miljoner i dyrtidstillägg
åt statstjänare och pensionärer, före detta statstjänare. Hur be-
hövligt detta i och för sig varit, är det ännu behöfligare, när det
gäller människor med allenast den inkomst som erhålles från pen-
sionsförsäkringen. Ty dessa äro i den belägenheten, att om inte
staten träder hjälpare emellan, måste de vända sig åt annat håll
för att söka hjälp. Och när de så göra ha de inte mer än ett håll
att vända sig till, nämligen sina respektive fattigvårdsstyrelser.

Utskottet säger om motionen, att det funnit motionärernas
framställning synnerligen behjärtansvärd, men med hänsyn till
det statsfinansiella läget har utskottet likväl icke ansett sig
kunna tillstyrka densamma. Ja, det är synnerligen hårt för dessa
fattiga människor det här gäller att höra ett dylikt yttran-
de från utskottet. Det är särskilt hårt för dessa att höra, att
när det gäller att bispringa dem, som äro i så svår ekonomisk ställ-
ning, då lägger alltid det statsfinansiella läget hinder i vägen. Men
när det gäller att bevilja dyrtidstillägg åt statstjänare, som ha 10,

15 och 20 tusen kronors årlig inkomst då behöver man icke höra något sådant, som att det statsfinansiella läget lägger hinder i vägen för beviljande av dyrtidstillägg.

Att nu i riksdagens elvte timme så att säga komma med och vidhålla ett förslag, vilket innebär en utgift för statskassan för året på icke mindre än 14 miljoner kronor, det möter naturligtvis stora svårigheter, det inser envar, och det vill jag för min del villigt erkänna. Jag vågar dock påstå, att om det finnes en enig vilja, så skulle det icke trots att det gäller så många miljoner, visa sig absolut omöjligt att gå på ett bifall av motionen. Det är en sak, som man torde observera i detta sammanhang, och det är den, som jag förut antytt, nämligen att de människor det här är fråga om att hjälpa, de stå i det bekymmersamma läget, att om riksdagen avslår den begäran om dyrtidstillägg, som här är framställd, så måste de vända sig till kommunerna, och då blir det kommunerna, som måste giva den hjälp, som riksdagen kanske kommer att vägra. Man borde kunna räkna på att åtminstone de, som så mycket ivra för en utjämning av de kommunala skattebördorna, skulle ställa sig särskilt välvilliga till en motion sådan som denna.

Man brukar här i riksdagen vid olika frågors behandling hänvisa till hur man har det ordnat i andra länder. Och jag skall i detta fall taga mig friheten hänvisa något på vårt grannland Danmark och något peka på, huru man där gått tillväga för att bispringa sina pensionärer. Jag var för någon vecka sedan i tillfälle åhöra ett föredrag om den danska ålderdomsförsäkringen, och jag skall tillåta mig att något referera detta föredrag för att visa, vad man i Danmark har gjort. Det säges här i detta föredrag: »I en stad som Köpenhamn är det givetvis förenat med vissa svårigheter att bedöma understödsbehoven och man har därför nödgats gå fram efter mera schematiska bestämmelser. Understödstagarne ha indelats i två grupper, nämligen arbetsdugliga personer, icke arbetsdugliga och familjer. Enligt grundbestämmelserna åtnjuta enskilda arbetsdugliga personer upp till 520 kr. om året för män och 442 kr. för kvinnor. För gruppen arbetsodugliga utgöra understöden respektive 420 och 360 kr. per år och för familjer 780 kr. + 10 kr. per månad för varje oförsörjt barn.»

Trots att dessa belopp äro så väsentligt mycket större än de vi ha här i vårt land har man nu gått att bevilja dyrtidstillägg, och det ganska stora sådana i förhållande till det understöd de förut haft. Det säges här: »Till följd av dyrtiden har givetvis det blivit nödvändigt att öka understödsbeloppen och under förvaltningsåret 1917—1918 utdelades ett dyrtidstillägg av 228 kr. åt familjeförsörjare och 146 kr. åt ogifta, lika för män och kvinnor. Familjeförsörjare erhöll därjämte 4 kr. per månad för varje oförsörjt barn. Innevarande finansår utgör dyrtidstillägget 25 kr. per månad för familjeförsörjare och 19 kr. för ogifta eller ensamma personer. Familjeförsörjare erhålla ett extra tillägg av 5 kr. för varje oförsörjt barn, varjämte fri bränsle tilldelas i enlighet med de allmänna ransoneringsbestämmelserna.» 25 kr. per månad + 5

Ang. kostnader för pensionstillägg och understöd enligt pensionsförsäkringslagen m. m.
(Forts.)

Ang. kostnader för pensionstillägg och understöd enligt pensionsförsäkringslagen m. m.

(Forts.)

kr. för varje barn är det, som man i Danmark har bevilat sina pensionstagare enligt den ålderdomsförsäkring de där ha.

Vad som här begäres är väsentligt mycket mindre, ty här begäres i motionen icke större dyrtidstillägg, än att det tillsammans med pensionstillägget eller understödet skulle utgöra det i lag fastställda normala beloppet, d. v. s. 150 respektive 140 kr. Men trots att det är en så rimlig begäran, måste utskottet här säga, att det statsfinansiella läget är sådant, att det icke kan vara med om att tillstyrka motionen. Det är beklagligt, att läget skall vara sådant, att utskottet skall behöva anföra en sådan motivering.

Jag har, herr talman, naturligtvis ingen förhoppning att genom ett yrkande på bifall till motionen eller reservationen vinna bifall till detta yrkande. Jag skall därför inskränka mig till att rikta en varm vädjan till regeringen och särskilt till herr civilministern, att när nästa års statsbudget skall göras upp, herr civilministern då ville ihågkomma icke minst dessa pensionstagare, vilka äro i synnerligen stort behov av statens medverkan till lindring av den dyrtid, som trycker oss alla här i landet och icke minst dessa.

I detta anförande instämde herrar *Branting, Tengdahl, Möller, Källman, Sjöblom, Persson* i Norrköping, *Jungnell, Persson* i Tofta, *Bäcklund, O. Nilsson* i Örebro, *Andersson* i Gävle, *Jansson* i Falun, *Eriksson* i Grängesberg, *Ingvarson, Sjöström* och *Johansson* i Vit-tinge.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet *Schotte*: Herr talman! Det kunde kanske vara obehövt, att jag här yttrade någonting, då den föregående ärade talaren icke gjort något yrkande och det är uppenbart, att den motion, som ligger till grund för hans reservation, icke kan nu av riksdagen bifallas. Jag vill emellertid med anledning av hans vädjan säga ett par ord.

Pensionsstyrelsen har ju redan i sin skrivelse i januari 1918 framhållit, att den hade för avsikt att uppgöra och inkomma med förslag om förbättrande av utgående pensioner eller pensionstillskott och därigenom försöka att förbättra förhållandena för de allra fattigaste bland pensionstagarna, som givetvis tryckas hårt av dyrtiden. Jag lät då infordra vissa uppgifter, vad det skulle kosta, och det befanns icke vara möjligt att inrymma dessa tillägg i samma stat, som tillika skulle upptaga de icke oväsentliga höjningar och förbättringar, som nu antagits i och med barnpensioneringen och utvidgningen i övrigt av den allmänna pensionsförsäkringen. Det var därför avsikten, att man skulle dröja med denna större utvidgning till ett annat år och då även överväga, huruvida och i vilken omfattning det vore möjligt att tillmötesgå de önskingar, som i det fallet blivit framställda.

Jag kan försäkra, att jag skall låta mig angeläget vara, såvitt det finns någon möjlighet ur statsbudgetshänsyn, att nästa år framkomma med ett förslag, som kan vara något så när tillfredsställande för pensionstagarna, ehuru det kanske icke är möjligt att gå fullt så

långt, som i denna motion är påyrkat. Att det emellertid är angeläget, att denna fråga löses vid nästa riksdag, synes mig också framgå därav, att det därpå följande året den obligatoriska sjukförsäkringen torde komma att framläggas och denna frågas lösning betingar så stora statsbidrag, att det vore önskvärt, att man därinnan hade avgjort frågan om pensionsförsäkringens effektivast möjliga förbättring.

Ang. kostnader för pensionsstillägg och understöd enligt pensionsförsäkringslagen m. m.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Härefter förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anvisande av medel för anordnande av övningar i ställningskrig m. m.

Ang. övningar i ställningskrig m. m.

Uti en till riksdagen avlåten, den 5 april 1918 dagtecknad proposition, nr 251, vilken hänvisats till förberedande behandling av statsutskottet, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen, att

dels för anordnande av övningar i ställningskrig m. m. å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 150,000 kronor; dels ock för samma ändamål å extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1:o) för anordnande av övningar i ställningskrig m. m. å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 75,000 kronor; och

2:o) för samma ändamål å extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Reservationer hade dock avgivits:

av herrar *Asplund, Eriksson* i Grängesberg, *Olofsson, Nilsson* i Kabbarp, *Waldén, Ingvarson, Jansson* i Falun och *Hansson* i Stockholm, som yrkat avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition; samt

av herr *Bäckström*.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr *Ingvarson*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Som herrarna finna, har statsutskottet icke kunnat enas om förevarande förslag, utan ett antal av dess medlemmar har yrkat avslag. Jag skall be att i all korthet få redogöra för skälen härför.

På hösten 1916 erhöll Kungl. Maj:t från generalstabschefen framställning om åtgärder för att bereda tillfälle till övningar i ställningskrig. Kungl. Maj:t inhämtade yttranden däröver från vissa myndigheter, och på grund av inkomna yttranden beslöt Kungl. Maj:t

Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)

den 4 maj 1917, att sådana övningar skulle få bedrivas i viss utsträckning, och att för ändamålet anvisa för 1917 48,000 kronor. Jämväl beslöt Kungl. Maj:t igångsättandet av en allmän utredning rörande anordnande av övningar i ställningskrig. Det är anmärkningsvärt, att Kungl. Maj:t under pågående riksdag kunde fatta detta beslut utan att alls anse sig behöva inhämta riksdagens mening. Så skedde emellertid icke. Övningarna igångsattes. Ställningar utbyggdes på 6 olika övningsplatser i landet, nämligen Ljungbyhed, Skillingaryd, Axvall, Järvafältet, Rommehed och Vännäs. Nu anser man det oundgängligen nödvändigt, att dessa ställningar vidmakthållas och att övningar även för framtiden få bedrivas.

De av Kungl. Maj:t tillkallade sakkunniga verkställde en utredning, som överlämnades till Kungl. Maj:t och som i korthet uttryckt innehöll detta, att man skulle på varje regementsförläggningsplats anordna dylika övningar i mindre skala och sålunda endast anordna mindre ställningar för övningar i förband av högst kompanis storlek. För de mera omfattande övningarna däremot skulle större ställningar anläggas på vissa platser i landet, främst då de 6 här förut nämnda, och där skulle regementsövningar och övningar i större förband bedrivas. Vad detta innebär skall jag tillåta mig att belysa med ett exempel, som bör vara lätt förstäeligt särskilt för sydsvenskar, som känna till förhållandena exempelvis på Ljungbyhed. Där har som bekant tidigare varit ganska stora militärförläggningar, som nu dragits bort till andra platser. Men nu skulle dylika övningar i ställningskrig bedrivas på Ljungbyhed, och för det ändamålet skulle trupperna från vitt skilda orter dragas dit för att där sysselsättas med dessa övningar. Och på samma sätt skulle det bli på ett flertal andra platser i landet. Vad detta innebär i fråga om tid, i fråga om transportkostnader, i fråga om dagtraktamenten o. s. v., är lätt att inse för en var, utan att närmare gå in på några siffror därvidlag.

Det framlagda förslaget har nu prövats av de militära myndigheterna, som emellertid icke äro så värst eniga därom. De ha funnit förslaget något väl schematiskt och ansett, att ytterligare utredning eller ändringar i vissa fall kunde vara erforderliga. Den proposition, som Kungl. Maj:t förelagt riksdagen, har därför icke tagit upp det förslag, som de sakkunniga avlämnat, utan inskränkt sig till väsentligt mindre omfattning än den de sakkunniga utgått ifrån. Dessa hade beräknat, att för anläggande av ställningar skulle erfordras en engångskostnad av 950,000 kronor. Vidare hade de beräknat en årlig kostnad för dessa övningar av 207,000 kronor. Båda summorna äro av allt att döma synnerligen lågt beräknade.

Sedan de sakkunnigas betänkande var avgivet, ha de militära myndigheterna emellertid funnit, att beräkningarna icke voro fullständiga, i så måtto nämligen, att man icke upptagit några kostnader till materiel, som erfordras för ändamålet. Och de militära myndigheterna ha beräknat anskaffningskostnaderna härför till minst 466,500 kronor.

Vad som skulle erfordras, för den händelse man skulle nu på en gång gå in för detta de sakkunnigas program, är sålunda åt-

skilligt öfver 1¹/₂ miljon till en början, och därefter naturligtvis ett mindre belopp årligen. Den materiel det här är fråga om är granatkastare, lyspistoler, gravspeglar och riktspeglar m. m., som erfordras för att kunna bedriva dessa övningar på lämpligt sätt.

Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)

Den nuvarande chefen för lantförsvarsdepartementet har på denna punkt ställt sig åtskilligt mera lojal gentemot riksdagen, än hans företrädare gjorde. Han har icke ansett sig kunna fortsätta på den väg, man förut valde, att av tillgängliga medel av anslag till extra utgifter utanordna medel för ändamålet, utan ingått till riksdagen med hemställan om anslag för detta ändamål. Han har som nämnt icke kunnat gå så långt, som de sakkunniga hade föreslagit, utan inskränkt sig till att begära en summa av 150,000 kronor för innevarande år och 200,000 kronor för nästkommande år. Huru dessa medel äro tänkta att användas, framgår emellertid icke av propositionen. Att en del skall användas till material, en annan del förmodligen till rese- och dagtraktamenten och en del till utbyggande av ställningar och underhåll av redan befintliga sådana samt bedrivande av övningar, det är påtagligt, men någon fördelning av medlen omnämnes icke i propositionen. Och statsutskottet säger också därom i sitt utlåtande, att »några fullständiga beräkningar rörande det nu ifrågasatta anslaget användning hava icke blivit framlagda». Det är sålunda svårt att bedöma, huru medlen skola användas.

Nu har jag för min del icke kunnat ansluta mig till det förslag Kungl. Maj:t här framlagt. Jag vill emellertid redan från början uttala, att de skäl, som departementschefen anfört, åtminstone i vissa fall äro sådana, att de vid ett första påseende kunna förefalla i viss mån nog så plausibla. Sålunda säger exempelvis departementschefen i propositionen följande: »Sålunda bör i första hand undersökas, huruvida dylika övningar kunna utan förfång för andra viktiga utbildningsgrenar anordnas inom ramen för den nuvarande övningstiden, och, för den händelse så skulle vara fallet, huru övningarna böra inpassas i de nuvarande utbildningsprogrammen för att lämna bästa möjliga resultat.»

Där har han på förhand bemött en invändning, som ovillkorligen framställer sig, då man granskar detta förslag. Ty det synes ofrånkomligt, därest man skall gå in för övningar i ställningskrig, i den omfattning åtminstone, som de sakkunniga tänkt sig, att man då också förr eller senare från militärt håll kommer att med styrka framföra kravet på ökad övningstid för detta ändamål. Det har man hitintills ej vågat göra, men det finnes antydningar i den riktningen i de sakkunniges betänkande, ehuru man ej nu vågat framlägga något förslag därom. Departementschefen har nu ansett, att man, innan man går in för ett mera omfattande förslag, bör genom övningar i mindre omfattning försöka utröna, huru dessa övningar skola få rum inom ramen av den nuvarande övningstiden. Det är mycket behjärtansvärt, mycket erkännansvärt av departementschefen, att han lägger saken på den bogen. Det vill jag mycket gärna erkänna.

Vad jag här anfört, innebär sålunda för ingen del någon kritik

Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)

av den ställning, han intagit på denna punkt, tvärt om, men jag har för min del vid prövningen av detta ärende kommit till den slutsatsen, att han säkerligen här försökt sig på ett problem, som, om man skall gå fram på den väg, man här föreslagit, kommer att visa sig fullkomligt olösligt. Min uppfattning är, att, om man skall gå in utan vidare från riksdagens sida för dessa övningar i ställningskrig, kommer utvecklingen att fortgå ganska hastigt, och då står man en vacer dag i den situationen, att kravet på ökad övningstid är så starkt, att det blir mycket svårt att komma undan. Det förefaller mig därför vara en oriktig väg man valt. Vill man verkligen åstadkomma de övningar, om vilka här är fråga, skall man från början lägga utredningen på ett helt annat plan och verkställa en fullständig och allsidig utredning av det problemet, vilka inskränkningar i övningstiden kunna göras på andra områden för att kunna disponera viss del av densamma för de övningar, om vilka här är fråga. Lägges utredningen från början på sådant sätt, vinnes från början säkerhet för, att det ej drager med sig konsekvenser, som man i denna situation nu för ögonblicket är alldeles oförmögen att överblicka.

Statsrådet talar vidare i propositionen om att ej heller frågan om den erforderliga tekniska utrustningen är klar och att därom pågår en utredning, som i sinom tid skall slutföras. Ja, men är detta icke mera ett skäl för att nu avstå från det hela än för att bevilja någon mindre del av de erforderliga medlen?

Jag kan sålunda icke, även om vid ett första påseende de skäl statsrådet anfört kunna förefalla nog så bestickande, vid närmare eftertanke i allt fall för min del ansluta mig till förslaget, ty jag är fullkomligt övertygad om, att ett bifall till detsamma kommer att framkalla konsekvenser, som vi i närvarande stund ej äro i stånd att överblicka. Jag har för min del den bestämda uppfattningen, att det förslag, som här föreligger, går utanför ramen av 1914 års härordningsbeslut. Det gör det i så måtto, att det nödvändiggör anskaffning av betydande kvantiteter materiel, så betydande kvantiteter, att departementschefen för närvarande icke kan angiva, i vilken utsträckning sådan materiel måste anskaffas, därest det skall kunna fullt genomföras. Det nödvändiggör vidare en annan disposition av övningstiden, som ej var förutsatt år 1914, och som enligt min mening, som jag nyss anfört, ovillkorligen kommer att medföra krav på ökning av denna övningstid.

Det har från något håll vid tidigare debatter i denna fråga anförts, att det föreligger mycket stor likhet i detta avseende mellan det föreliggande förslaget och vissa övningar vid flottan. Man har sagt, att det tillkommit exempelvis nya torpedtyper, för vilka särskilda övningar måst anordnas, som man ej förut sysslat med. Det är orätt, saken ligger ej så. Det är likgiltigt, med vilka slag av materiel man bedriver övningar vid marinen. Det kommer ej, i nämnvärd utsträckning åtminstone, att inverka på behovet av övningstid. Annat blir förhållandet med de övningar, som här äro föreslagna. Här går man in för ett program, som ligger på sidan om 1914 års härordningsprogram och medför konsekvenser, som man den gången

ej föreställde sig och ännu i dag icke kan överblicka. Skall frågan om övningar i ställningskrig över huvud taget komma fram, skall den över huvud leda till något resultat, något, varom jag icke nu alls är beredd att inlåta mig på diskussion, då får den frågan framföras på helt annat sätt, under helt andra former, än här varit fallet.

*Ang. övningar
i ställnings
krig m. m
(Forts.)*

Jag och det parti jag tillhör ha, som alla veta, upprepade gånger bestämt uttalat, att vi ej kunna gå med på någon som helst utvidning av 1914 års härordning, och att, så snart världskriget är slut, vi komma att kräva en fullständig revision av hela vårt försvarsväsen över huvud taget. Det är under sådana omständigheter klart, att vi ej kunna ansluta oss till detta krav, som det föreligger, då det enligt vår mening är sådant, att det föregriper en sådan allsidig utredning och därtill ligger utanför ramen av 1914 års härordning.

Av rent principiella skäl är det sålunda för mig omöjligt att ansluta mig till det föreliggande förslaget. Jag nödgas framför allt på denna grund yrka avslag därpå.

Men jag ber också att få fästa kammarens uppmärksamhet på, vilken tveksamhet rätt även bland statsutskottets majoritet för detta förslag. Det är ej nog med att statsutskottet ytterligare väsentligt har nedprutat, vad Kungl. Maj:t begärt, då Kungl. Maj:t som jag nyss nämnde, begärt 150,000 kronor för innevarande år och 200,000 kronor för nästa år, medan statsutskottet nedprutat vardera beloppet till hälften, utan därjämte säger utskottet, att med hänsyn till de konsekvenser, ett bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag oförändrat kan komma att medföra, har utskottet icke kunnat tillstyrka detsamma i sin helhet. Men vad utskottet här säger om Kungl. Maj:ts förslag oförändrat, det drabbar med samma styrka utskottets förslag. Ty vad som gäller ifråga om ett anslag på 350,000 kronor, gäller med samma skäl om ett anslag på hälften denna summa. Det är ej summans storlek, som är det avgörande, utan de principer, som ligga bakom, det är de synpunkterna, som äro avgörande ifråga om användandet av dessa medel. Det synes mig sålunda, som om statsutskottets majoritet här befunne sig ute på mycket svag is, då den framlägger detta sitt förslag, och på en ståndpunkt, som är principiellt lika den, vilken Kungl. Maj:t intagit, endast med någon förändring av den erforderliga summan. Jag kan sålunda, även ur dessa synpunkter, icke vara med om förslaget. Då statsutskottet från principiella utgångspunkter icke kunnat försvara Kungl. Maj:ts förslag utan nöjt sig med att pruta på den begärda summan, hur skulle det då för mig och mina partikamrater från våra utgångspunkter vara möjligt att biträda förslaget? Det går icke.

Jag ber, herr talman, att på dessa i korthet anförda skäl få framställa yrkande om avslag på utskottets hemställan och bifall till vår reservation.

Vidare anförde:

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina herrar! Min ärade vän herr Ingvarson försökte att med den Bouvengska kommit-

Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Ports.)

téns, jag kan säga, vidlyftiga utredningsprogram i frågan avskräcka kammaren från ett bifall till vad utskottet föreslagit. Jag vill dock gent emot herr Ingvarson framhålla, att den nuvarande krigsministern har visat sig — det kan väl även herr Ingvarson erkänna — icke alls vara rädd för att beskära de militära myndigheternas äskanden, när han ansett sådant vara nödvändigt. Och jag tror ej heller, att vi framdeles behöva frukta, att, så länge han står i spetsen för lantförsvarsdepartementet, vare sig överste Bouveng eller några andra militärer, vilka till äventyrs komma med synnerligen vidlyftiga önskelistor, skola få sin vilja fram i högre grad, än som är absolut nödvändigt.

Herr Ingvarson talade om, att det här skulle vara fråga om en utvidgning av 1914 års härordning. Jag för min del kan ej se saken så, ty enligt min uppfattning är det uteslutande en övningsfråga, och riksdagen har aldrig tidigare lagt sig i, hur militärerna använda den övningstid, som är i lag fastslagen. När han så kommer och försöker skrämma sydsvenskarna med, hur det skulle te sig i praktiken, att de skulle transporteras till Ljungbyhed för att övas i ställningskrig, vill jag framhålla, att i så fall slippa de ifrån någon annan övning, som anses vara mindre viktig. De kunna icke därigenom få en enda timmas längre tjänstgöring, än de skulle ha haft i alla fall. Jag tror därför icke, att den saken utgör ett så starkt argument gent emot statsrådets äskande av anslag för övningar i ställningskrig.

Beträffande den principiella ståndpunkt, som herr Ingvarson ordade om, vill jag framhålla, att av praktiska skäl synes det vara nära nog omöjligt att strikt hålla på programmet — intet utöver 1914 års härordning. Ty åtskilliga fall ha förekommit, som beaktat, då faktiskt, utan gensaga för något håll, kammaren bifallit förslag, som icke upptogs i 1914 års härordningsprogram. Vi ha sålunda t. ex. i år beslutat att ändra vissa kanoner till luftförsvarskanoner för en kostnad av 214,900 kronor, — ökat anslaget för minmateriel vid kustartilleriet med 290,000 kronor och anslaget för artilleribestyckning å vissa första klassens U-båtar 120,000 kronor, samt vidare anvisat medel för en torpedinskjutningsstation i Stockholms skärgård o. s. v. Vidare ha vi beviljat ökat anslag till flygövningar med 115,000 kronor. Kort sagt, vi ha beviljat en hel del sådana anslag, som äro med det nu föreslagna nära besläktade. Och jag kan ej förstå, varför, när man i ena fallet kan gå med på en utvidgning, man skall ha så oändligt stora principiella betänkligheter, när det gäller en gren av den rena utbildningen, som ju — det kunna vi vara ense om — är framkallad av erfarenheter från kriget självt. Det har visat sig helt enkelt omöjligt att stå kvar på den ståndpunkt, man intog 1914, på grund av den utveckling av krigsväsendet, som ägt rum sedan beslutet om härordningen sommar 1914 fattades. Vem visste väl 1914, att ställningskriget skulle spela en så utomordentlig roll, som det sedermera visat sig göra. Och det är naturligtvis anledningen till, att de militära myndigheterna ha tagit upp sådana övningar på övningsprogrammet.

Nu vill jag i likhet med herr Ingvarson på det skarpaste ogilla, att man tidigare icke gått till riksdagen och begärt anslag för ändamålet utan helt enkelt använt av tillgängliga medel. Men den nuvarande krigsministern har icke velat fortsätta på den vägen utan sagt rent ut, vad saken gällde och gått direkt till riksdagen och begärt anslag. Det riktiga i detta tillvägagångssätt har ju jämväl herr Ingvarson erkänt.

För min del kan jag icke se annat än att det är fråga om en ren förstärkning av övningsanslaget. Detta övningsanslag bestämdes 1914 till 600,000 kronor — d. v. s. en ökning från 500,000 till 600,000 kronor, som började tillämpas från och med 1916. Det torde dock vara alldeles klart, att med det utomordentliga fall av penningvärdet, som sedan dess ägt rum, äro 600,000 kronor 1918 högst betydligt mindre än 1914. Ja i själva verket äro dessa 600,000 nu endast ungefär 240,000 kronor, alldenstund man beräknar, att 1 krona fallit i värde till ungefär 40 öre. Då är det ju alldeles klart, att man kan icke längre med en sådan summa bestrida samma övningar, som tidigare, ty medlen räcka absolut icke till. Jag vet också, att om krigsministern hade gått den andra vägen och icke alls brytt sig om att föra fram frågan om övningar i ställningskrig utan i stället begärt en höjning av anslaget till arméns fält- och fälttjänstövningar, i likhet med vad de militära myndigheterna krävde, från 600,000 till 775,000 kronor, så skulle just på grund av penningvärdets fall varken herr Ingvarson eller någon annan heller i denna kammare kunnat opponera sig däremot. Ty även med anslagets höjning till 775,000 kronor, skulle man icke, om hänsyn togs till det sjunkande penningvärdet, komma i nivå med 1914.

Och att det icke är fråga om någon utvidgning av 1914 års program, visar sig bäst därav, att för ändamålet kräves icke en enda ny övningsdag och icke en enda ny beställning, icke så mycket som en vice korpral. Det torde väl sålunda svårligen kunna göras gällande att det är fråga om utvidgning av 1914 års härordning. Det är uteslutande en ny slags övning, men en, som endast kan komma till stånd, därest det inskränkes på någon annan övning såsom varande av mindre vikt, alldenstund ju övningstiden för våra värnpliktiga är i lag fastslagen. Det föreslås icke någon ändring härutinnan, och de militära myndigheterna kunna icke kvarhålla de värnpliktiga en enda dag utöver vad som är bestämt.

Nu ansåg herr Ingvarson, att man kunde befara, att om man nu ginge in för detta förslag, skulle ögonblickligen och med styrka från de militära myndigheternas sida resas krav på ökad övningstid. Ja, det är mycket möjligt att sådana krav resas, men jag är å andra sidan absolut säker på, att denna kammare skall ögonblickligen visa sådana förslag tillbaka. Och jag tror icke att den nuvarande regeringen åtminstone kommer att besvara kammaren eller riksdagen med något förslag i den riktningen. Därför anser jag icke, att de anordnade konsekvenserna äro så vidare farliga. Jag ber herr talman, att få yrka bifall till statskottets förslag.

Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)

Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Det har här av herr Jönsson i Revinge gjorts gällande, att vi skulle tidigare under riksdagen ha även från socialdemokraternas sida medverkat till sådana utgifter, som kunna sägas ligga utom ramen för 1914 års härordning. Jag är icke i tillfälle att omedelbart kontrollera de exempel han nämnde, men jag vill ändå replikera, att om så varit fallet, så föreligger naturligtvis ingen som helst anledning att fortsätta på en dålig väg. Vi ha från början gått med på att upprätthålla 1914 års härordning. Ingenting mera. Skulle därutöver anslag ha beviljats, så har det tydligen berott på bristande uppmärksamhet, och då är det givetvis — när nu herr Jönsson är nog välvillig att påpeka denna omständighet — all anledning att från socialdemokratiskt håll skärpa uppmärksamheten. Därmed har jag icke på något sätt erkänt, att herr Jönssons resonemang är riktigt. Jag tror det tål på åtskilliga punkter vid en kontroll, huruvida det verkligen kan sägas, att man här gått med på anslag utanför 1914 års härordning.

Emellertid försöker nu herr Jönsson i Revinge — sedan han jämställt det föreliggande förslaget med dessa anslag, som skulle ha beviljats utanför 1914 års härordning — göra gällande, att beviljande av detta anslag icke är att gå utanför 1914 års härordning. Ty det skulle här icke gälla att på något sätt utöka övningstiden och icke heller att skaffa någon som helst ny beställning. Men man kan givetvis gå utanför ramen även på det sättet, att man skaffar sig utgifter för anskaffning av material, som icke var beräknad i 1914 års härordning, och man kan också göra det på det sättet, att man här går med på att anordna övningar, som sedermera komma att visa sig nödvändigtvis kräva utvidgningar av 1914 års härordning.

Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten därpå, att de militära myndigheterna ingalunda äro eniga om, huru det skall kunna arrangeras med dessa övningar i ställningskrig i förhållande till övriga övningar. Här påpekar sålunda inspektören för infanteriet, att då utbildningen för det rörliga kriget vore huvudsaken och då med hänsyn härtill anläggandet av övningsställningar icke torde i nämnevärld mån böra få inkräkta på infanteriregementenas nuvarande övningsområdets användbarhet för nyssnämnda utbildning, kunde inspektören för infanteriet icke för närvarande tillstyrka anläggandet av de föreslagna övningsställningarna å vissa områden. Här hävdas sålunda av inspektören för infanteriet, att övningar för det rörliga kriget fortfarande är huvudsaken. Vilka övningar skall man då inskränka på för att få plats för dessa övningar i ställningskrig? Skall man inskränka på de övningar, som inspektören för infanteriet anser vara huvudsaken? Eller skall man till sist, när dessa övningar i ställningskrig taga ett helt annat omfång, än de för närvarande ha, för att icke inskränka på de huvudsakliga övningarna för det rörliga kriget, nödgas gå med på utvidgning av övningstiden? Jag tror alldeles visst, att icke inom den nu sittande regeringen föreligger någon önskan att gå med på militära krav på ökad

övnings-tid, men man kan också handla på sådant sätt, att man för-sätter sig i tvångsläge. Och framför allt bör man givetvis, innan man går med på att på detta sätt utvidga övningsprogrammet, ha fullt klart utrett, huru denna utvidgning skall kunna ske inom ramen av den nuvarande övnings-tiden och huru man skall kunna beakta även de synpunkter i avseende på övningsställningarnas förläggning, som anförts av inspektören för infanteriet, som menar, att det skulle inkräkta på ett obehörigt sätt på de nuvarande övningsområdena, om där upprättas dylika övningsställningar.

Här föreligger sålunda redan ett mycket starkt skäl för att icke bifalla Kungl. Maj:ts förslag, nämligen det skälet att ännu ha icke ens de militära myndigheterna kunnat bli ense i saken. Så länge detta är förhållandet, synes riksdagen icke ha anledning att brådstörta utan låta de militära myndigheterna först komma med ett enigt förslag. Då kan det vara tids nog för oss att taga ställning till det hela och icke nu taga denna lilla och obetydliga summa, som sedan skall läggas på så småningom, tills vi ha ett stort och omfattande program. Ty naturligtvis har icke herr Jönsson i Revinge och icke heller krigsministern den uppfattningen, att man skall stanna vid de övningar i ställningskrig, som nu föreslås. För närvarande finnas upprättade vissa mindre övningsställningar vid 6 infanteriregementen, och kostnaderna för det hela — om man även inbegriper kostnaderna för själva övningarna — uppgå för 1916—1917 till 48,000 kronor, d. v. s. 8.000 kronor för varje ställning. Det är naturligtvis icke meningen, att övningarna i ställningskrig skola stanna vid detta. Den plan, som framlagts av de sakkunniga, innebär ju för det första upprättande av dylika mindre ställningar vid alla övriga infanteriregementen. Sedan innebär det upprättande av större övningsställningar inom varje arméfördelning för att möjliggöra övningar i större förband. Vidare innebär det upprättande av övningsställningar vid Karlsborg, Karlberg och Rosersberg. Och ändå har man icke löst frågan om i vilken utsträckning andra vapenslag än infanteriet skola delta i dessa övningar i ställningskrig. Det säger sig ju självt, att meningen är att gå vidare till någonting mycket större, någonting som icke ens inskränker sig till vad de sakkunniga framlagt, för vilket engångskostnaderna uppgå till 950,000 kronor och de årliga anslagen till 218,000 kronor. Varför skall man då nu bevilja en mindre summa, och varför skall man bevilja just vad statsutskottet här begärt? Därför finnes, som redan påpekats av herr Ingvarson, ingen som helst motivering. Det hela verkar hugget till på en höft. Krigsministern har icke kunnat på grund av de skäl jag anført — militärernas oenighet, bristen på utredning rörande den tekniska materielen o. s. v. — tillstyrka de sakkunnigas förslag. Men han säger: giv mig 150,000 kronor för i år och 200,000 kronor för nästa år, så skall någonting göras för det! Vad som skall göras och hur det skall göras, därom finnes ingen upplysning i den kungl. propositionen.

Men herr krigsministern varnar mot de konsekvenser, som bifall till de sakkunnigas förslag skulle innebära. Statsutskottet gör

Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)

Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)

detsamma beträffande krigsministerns förslag. Det varnar mot de konsekvenser, som bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat skulle innebära. Men sedan handlar statsutskottet precis på samma sätt som krigsministern. Hugger till en annan summa, precis lika godtyckligt vald, och begär av riksdagen i stället för 150,000 kronor i år 75,000 kronor och i stället för 200,000 kronor nästa år 100,000 kronor. Huru anslaget skall användas, om man skall inskränka sig till övningar endast vid de redan påbörjade 6 ställningarna, eller om man får pengar över även till nya ställningar, därom får man ingen upplysning. Om man skall använda någonting för anskaffande av teknisk utbildningsmateriel, därom får man ingen upplysning. Man har huggit till summan utan beräkning. Nej, det finns en beräkning. Och den beräkningen är: huru skall man kunna leta upp en summa, om vilken högerens representanter och en del av liberalerna skola kunna enas vid en kompromiss? Det är den enda beräkning, som föreligger i fråga om detta anslag. Och det kan ju också antydvas, att man även diskuterat möjligheten att kunna föreslå riksdagen en ännu mindre summa, därest socialdemokraterna ville biträda kompromissen. Men när socialdemokraterna sade nej, lade man på så där en 25,000 kronor om året på anslagen.

Det förefaller mig, att då man kommer till riksdagen med ett så hopkommet förslag, ett så illa motiverat förslag, ett förslag som innebär sådana konsekvenser, så har riksdagen och i vart fall dess andra kammare anledning att betacka sig och säga: var så god och kom med en ordentlig utredning; låt oss se det hela; men vi börja icke på någonting, som vi icke se var det slutar.

Jag yrkar avslag på utskottets hemställan.

Chefen för lantförsvarsdepartementet, herr statsrådet Nilsson: Herr talman! Jag skall börja med det varmed den siste ärade talaren slutade. Han slutade med att framställa det kravet, att då man kommer och begär medel av riksdagen för att utföra försök för att på grundval av dessa försök sedan komma fram till ett program, så borde man ha programmet fixt och färdigt. Det synes mig dock, att det kravet led av en betänklig brist på den logiska klarhet, som annars brukar finnas hos honom. När det gäller medel för utförande av försök, på grundval av vilka man sedan skall kunna komma till ett förslag, då är det inte rimligt att svara som den ärade talaren: kom och lägg fram ett förslag, som visar, huru det kommer att bli, när saken i sin helhet är utredd!

Gentemot en farhåga, som den ärade talaren i sitt anförande gav uttryck åt, nämligen att det skulle kunna leda till synnerligen långt gående krav beträffande ställningskriget på bekostnad av det rörliga kriget, så ber jag få hänvisa till det ofrånkomliga faktum, som redan en av reservanterna vidrört, nämligen det att ej mindre chefen för generalstaben än även inspektören för infanteriet mycket energiskt vidhålla den uppfattningen, att det är det rörliga kriget, som kommer för vårt lands vidkommande att bli huvudsaken. Om den ärade talaren vill ha ett bevis härför från chefens för general-

staben sida, så ber jag få hänvisa honom till det mycket förtjänstfulla anförande, varmed chefen för generalstaben, general Bildt nedlade presidiet i krigsvetenskapsakademien sistlidne höst och som är återgivet i krigsvetenskapsakademiens tidskrift. Där har han uttalat sin uppfattning i så klara och tydliga ordalag rörande den saken, att någon tvekan om hans ställning till detta spørsmål icke borde finnas. Samma uppfattning hävdas också av inspektören för infanteriet. Det har ju framgått av det utlåtande han avgivit över den utredning, som verkställdes av de sakkunniga, som utarbetat förslag till årliga övningar i ställningskrig.

Ang. övningar
i ställnings-
krig nr. 30
(Forts.)

Gentemot dem, som nu vilja hålla före, att vad som här föreslås är en utvidgning av 1914 års härordning, vill jag bestyrka vad som redan av herr Jönsson i Revinge anförts, att det ifrågasattes icke en enda dags ökad övningstid och icke en enda ny beställning. Hur kan man då påstå, att vad som här begäres är en ökning av 1914 års härordning? Jag anser tidpunkten icke lämplig att över huvud taget ingå på en akademisk debatt om vad som faller inom ramen av 1914 års härordning eller ej. Men så mycket synes mig dock böra vara klart, att vad som här begäres är icke någon utökning av 1914 års härordning. Då skulle man över huvud taget icke få gå till en undersökning av något som helst problem rörande vår härorganisation, någon som helst undersökning, som krävde utgifter av något slag. Och det kan man väl ändå vara ense om, att nog kan man behöva omlägga utbildningsprogrammet icke endast på ett område utan på flera andra områden. Och det har skett, herr Hansson, inom lantförsvaret; det har skett inom sjöförsvaret, och det kommer att ske. Ty i det fallet skulle det väl innebära en alltför stagnerande och konservativ åskådning att icke på något sätt anpassa det militära utbildningsarbetet efter tidens krav och utveckling o. s. v.

Den övningsgren, som här är fråga om att närmare undersöka, kan man dock strängt taget icke säga vara ny. Kriget om befästa ställningar är ju icke en nyhet i och för sig, men däremot är det en nyhet, att det tagit en sådan omfattning, en sådan utveckling, som vad det visat sig ha gjort under det nu pågående ohyggliga världskriget. Ensamt den omständigheten, herr Hansson, att i soldatens utrustning skall ingå spade, hacka och yxa och att de äro lika nödvändiga för soldatens utrustning som geväret, borde väl ändå säga, att vad som här ifrågasattes icke är något nytt, utan det är något som funnits förut och funnits i långa tider. Man har haft den uppfattningen — och den uppfattningen har ju endast genom krigets erfarenheter blivit fördjupad — att de medel jag nyss nämnde äro nödvändiga medel för en soldat för att kunna med utsikt till framgång genomkämpa en strid. Den utbildning, som skall bibringas soldaten rörande spadens, hackans och yxans användning, kan ju dock skifta. Den avser ju att giva honom insikt och färdighet i att till eget skydd kunna gräva ned sig i jorden, och det på sådant sätt att han även lätt nog kan taga sig ut därifrån. Han måste ha klart för sig, på vad sätt han skall komma både in och ut ur ett skyttegravsgalleri. Icke är det då, som det påstås, på det sättet att övning i den grenen

Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)

skall innebära en utökning av 1914 års härordning. Det är för mig fullkomligt ofattbart, att man skall kunna med utsikt till framgång driva den meningen. Han måste ju också lära sig, huru han skall skydda sig exempelvis mot handgranater, ett vapen som förut icke funnits. Han måste också lära sig, hur han skall skydda sig mot giftiga gaser och sådant, som ju erfarenheten givit vid handen, att den nuvarande krigföringen använder sig utav.

Sålunda vågar jag bestämt hävda den meningen, att här icke är något nytt, som går utöver 1914 års härordning.

Ett förslag rörande årliga övningar i ställningskrig är ju utarbetat. Det har emellertid icke befunnits vara i allo tillfredsställande. Det föreligger ju en bestämd strävan från militärt håll att med mindre kostnader och mindre uppoffring nå fram till målet. Ett uttryck för den uppfattningen är givet av en av de sakkunniga, nämligen major Holmgren. Han fick sin uppfattning fördjupad efter studiebesök vid österrikisk-italienska fronten, och den uppfattningen har han givit uttryck för. När så är förhållandet, bör man icke, synes det mig, ställa sig så hårt avvisande gentemot det äskande Kungl. Maj:t gjort, nämligen att erhålla medel för i år och för nästa år för att kunna fullfölja de försök, som redan äro igångsatta. Det har redan blivit erinrat om att Kungl. Maj:t utan riksdagens rörande anvisade medel till detta ändamål redan i fjol. Mot denna anvisning av medel har riksdagen icke gjort någon som helst erinran. Jag har förtroendefullt väddat till riksdagen rörande medels beviljande för i år och nästa år. Jag hoppas att riksdagen skall bevilja medel.

Här har vidare gjorts den erinran, att kostnadsberäkningarna icke äro fullständiga. Ja, mina herrar, huru skall det kunna vara möjligt att göra en fullständig beräkning och att framlägga en fullständig plan för huru dessa försök skulle utföras? Det gäller ju att treva sig fram, känna sig för, i syfte att komma till det bästa möjliga resultat med minsta möjliga kostnad. Att för det ändamålet kunna lägga fram en fullständig beräkning förefaller mig otänkbart. Den beräkningen skulle knappast kunnat bli tillförlitlig. Det är ju försök, som skulle göras. De försök, som gjorts äro icke tillfyllest.

Jag har nu visserligen begärt större belopp, än vad statsutskottet ansett sig kunna tillstyrka. Men jag vill göra det uttalandet, att med de belopp, som utskottet tillstyrkt, beredes dock möjlighet att fortsätta och slutföra försöken. Och det är det viktigaste. Om man skulle fördela 75,000 kronor och göra försöken vid ett flertal truppförband, så är det ju uppenbart, att det icke kan bli mycket vid varje truppförband. Truppförbandens och de militära skolornas antal går upp till inemot ett 60-tal. Skulle man göra försöken allsidiga och omfattande, borde man givetvis ha något med av detta anslag vid ett vart av dessa truppförband. Och när jag angivit deras antal, torde det vara klart för kammarens ledamöter, att skall anslaget fördelas på alla, så blir det icke mycket för vart och ett utav dem. Huruvida det skall ske på det sättet eller om man får välja ett mindre antal förband, därom kan jag icke nu yttra mig. Vad jag emel-

lertid vill uttala är det, att jag har fullt klart för mig, att bland dem, som måste få del av det anslag, som möjligen kan komma att beviljas, äro såväl krigsskolan vid Karlberg och underofficersskolan vid Karlsborg som också infanteriskjutskolan vid Rosersberg.

Den förste ärade talaren under denna debatt, min gamle värderade kamrat i statsutskottet från forna dagar, medgav i sitt anförande, att mina skäl kunde vara nog så riktiga och mina strävanden erkännansvärda. Men han påstod vidare, att jag försöker mig här på en olöslig uppgift. Men han föreslog själv ett sätt att lösa denna uppgift. Den kunde nämligen icke lösas på annat sätt, än att man måste gå till en undersökning, vilka inskränkningar, vilka begränsningar som kunde göras i det nuvarande utbildningsprogrammet. Ja, herr Ingvarson, strängt taget är det det programmet, som jag gått in för och för vilket genomförande jag begärt medel av riksdagen. Jag har fullt klart för mig, att man måste gå den vägen. Men för att kunna gå den vägen och komma till ett resultat, som är grundat på erfarenheten, så måste det finnas medel till förfogande.

Innan jag slutar, tillåter jag mig lämna den upplysningen, att vad som här föreslås är icke en nyhet för Sverige. Samma problem är uppe i våra grannländer. Jag skall endast erinra om, att i Norge har man ensamt för kurser för utbildande av instruktörer i granatkastning begärt av stortinget ett anslag av 34,000 kronor, och om jag icke är felaktigt underrättad, har även norska stortinget beviljat detta belopp. Märk, mina herrar, att det var en utbildningskurs för instruktörer i granatkastning; här är det ett program, som är vida mera omfattande.

Jag hoppas, herr talman, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan.

Herr Hansson i Stockholm: Chefen för lantförvarsdepartementet antydde, att det vore olämpligt att nu giva sig in på en diskussion om vad som ligger innanför eller utanför ramen av 1914 års härordning. Till detta vill jag endast replikera, att för oss socialdemokrater är det av synnerlig betydelse, att man håller de militära anordningarna inom ramen av 1914 års härordning, och det är ett mycket starkt önskemål, att regeringen icke framkommer med några förslag, som gå utanför denna ram.

Krigsministern antydde nödvändigheten av att efter hand tillgodogöra sig vissa erfarenheter av världskriget och erfarenheten skulle, såsom krigsministern utvecklade, hava visat nödvändigheten av vissa nya övningar för våra värnpliktiga. Jag kan medgiva, att jag tror ingen vill bestrida det, att världskrigets erfarenheter alldeles tydligt peka på vikten av utvidgade övningar för att kunna deltaga i ställningskrig, men frågan blir då: stå vi inför nödvändigheten att nu igångsätta dessa övningar? Är det så man bör pröva världskrigets erfarenheter, att man så att säga tager en erfarenhet skild från de andra, eller är icke den rimliga ståndpunkten den, att man avvaktar världskrigets samlade erfarenheter för att kunna sedan i ett sammanhang bedöma, hur med ledning av dessa erfarenheter

Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)

Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)

vårt svenska försvar bör organiseras och vad som kan göras i det ena eller andra avseendet? Med det sätt att tillgodogöra sig världskrigets erfarenheter, som krigsministern synes rekommendera, råkar man in på ett sådant tillvägagångssätt, att man tillgodogör sig erfarenheterna i alla de fall, där de kräva nya anordningar och ökade utgifter, men man förgäter alldeles erfarenheterna rörande möjligheten till motsvarande inskränkningar på andra områden. Här hade det givetvis varit angeläget, att då förslag framlades om dessa övningar i ställningskrig med dithörande nödvändiga nya anslag, krigsministern samtidigt hade kunnat påvisa möjligheten att vinna igen detta genom inskränkningar på andra områden. Men genom denna metod att så där slumpvis tillgodogöra sig världskrigets erfarenheter kommer man ingen vart än till ökade utgifter och till utvidgningar.

Krigsministern framhöll nu, att vad han här begärt vore endast ett anslag, som skulle möjliggöra fortsättande av försök i fråga om övningar i ställningskrig. Det är icke ovanligt, att man får en eller annan upplysning från statsrådsbanken, som icke varit tillgänglig i den kungl. propositionen eller på annat sätt meddelats under den förberedande diskussionen. I den kungl. propositionen omnämnes ingenting om denna försökskaraktär hos övningarna, utan där begäres anslag »för anordnande av övningar i ställningskrig», och det angives, att man i första hand skall fullfölja de övningar, som påbörjats på sex platser, och »i den mån till förfogande ställda medel därtill lämna tillgång, torde erforderliga övningsställningar jämväl böra anläggas på sådana platser, rörande vilkas lämplighet för ändamålet någon tvekan icke råder». Om man nu endast skall experimentera sig fram till det bästa sättet att anordna övningsställningarna och de nödvändiga övningarna, förefaller det mig, som om det icke finnes någon anledning att anlägga flera övningsställningar. Det förefaller mig, som de nödvändiga försöken då skulle kunna göras på de sex platser, där man utan riksdagens hörande redan har börjat. Här har det dock tydligen alls icke varit meningen att inskränka sig till dylika försök, utan hela det kungl. förslaget är lagt på sådant sätt, att det innebär början till realiserandet av ett mycket omfattande program. Jag tror därför, att det riktiga är, att man begär klart besked om hela detta program, innan man över huvud taget går med på någon del därav, och alldeles säkert är, att om man nu här i år skulle bevilja vad utskottet har ansett sig kunna taga till på en höft, innebär detta icke blott ett fullföljande av försöken i nu anlagda ställningar utan även nya ställningars anläggande. Krigsministern har redan antytt, att sådana skulle komma till stånd vid Karlsborg, Karlberg och Rosersberg. D. v. s. här går riksdagen med på något, varom vi alls icke ha en aning, var det slutar, och hur omfattande de anordningar bliva, som vi nästa riksdag bli tvungna att fortsätta, därför att vi nu varit med om att påbörja dem. Icke kan väl en förnuftig människa, sedan man en gång börjat, stoppa dessa arbeten, utan då ha vi snart dessa utbyggda ställningar för en engångskostnad av en miljon kronor och, sedan utbyggandet är färdigt, en kostnad av minst

218,000 kronor om året. Jag tror således, att här gäller det mer än någonsin annars att stämna i tid. Det gäller att säga ifrån, att vi vilja icke vara med på några sådana här oklara projekt. Riksdagen kan givetvis ha skyldighet att upptaga till allvarlig prövning fullständiga förslag, men riksdagen har varken anledning eller skyldighet att gå med på löst framkastade förslag, som avse att leda oss in i konsekvenser, som icke nu kunna överblickas.

Man har också anledning att hävda, att om vi skola en gång pröva världskrigets erfarenheter — jag upprepar vad jag sagt — skall det icke ske styckevis, utan man har från socialdemokratiskt håll rätt att begära, att denna prövning blir samtidig och kommer att bli så omfattande, att man får möjlighet att pröva hela vår försvarsorganisations anordning och därmed också möjligheten att realisera de mycket starka krav från stora lager av Sveriges folk, som gå ut på att vi måste komma nedåt med militärutgifterna. Detta krav växer sig starkare, ju mera man i riksdagen måste visa njuget och betänksamhet, även då det gäller anslag till rent kulturella ändamål. Vi komma heller ingen vart här i landet i fråga om ordnandet av våra finanser, om vi icke på allvar vilja en gång taga itu med en förnuftig begränsning av utgifterna under fjärde och femte huvudtitlarna.

I detta anförande instämde herr *Hagman* i Stockholm.

Chefen för lantförsvarsdepartementet, herr statsrådet *Nilsson*: I anledning av herr *Hanssons* yttrande, att det icke framgick alls av propositionen, att det här var fråga om att göra några försök, på grundval av vilka man sedan skulle bygga ett definitivt förslag, ber jag att få erinra om, att sedan jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet hänvisat till den ståndpunkt, som chefen för generalstaben och inspektören för infanteriet intagit, säger jag, att med hänsyn bland annat därtill synes mig ett ytterligare övervägande böra äga rum innan man skrider till frågans definitiva lösning. I fortsättningen av mitt anförande framhåller jag, att det skulle vara önskvärt, att det blir årliga övningar i ställningskrig vid infanteriet. Att jag vill hava årliga övningar för hela infanteriet, beror uppenbarligen därpå, att då skulle vi kunna vid varje truppförband anordna dessa försök, och värdet av försöken blir naturligtvis större om de få utföras på flera håll. Erfarenheterna bli då rikare, än om försöken utföras allenast på ett fåtal ställen, det torde vara en sanning, som är oemotsäglich.

Herr *Olofsson*: Herr talman! Det har redan sagts så mycket i denna fråga att det kunde vara onödigt att ytterligare tillägga något, men då jag är den ende av liberaler, som äro med på reservationen i denna fråga, ber jag att få säga några korta ord.

Jag vill för det första säga att när man talar om ramen av 1914 års härordning, bör man väl också tänka på den ekonomiska sidan och icke blott på en hel del andra saker, som här framhållits. Jag tänker

Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)

Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)

därvidlag lika mycket på att man icke skall gå utöver den ekonomiska ramen av 1914 års härordning. Nu säga militärerna, och det är ju på dem, som krigsministern stöder sig, att man har erfarenheter från kriget, som visa, att vi måste hava dessa övningar i ställningskrig. Men det är väl många andra erfarenheter att hämta från kriget på grund av vilka man möjligen skulle kunna göra stora besparingar och icke blott ideligen utökningar. Ty det är det, som jag tycker är den vanliga gången från militärt håll, att man icke tänker på besparingar utan blott på att öka och öka ideligen, och detta på grund av den militära sakkunskapens krav. Jag tycker, att den militära sakkunskapen har så många gånger visat oss oriktiga vägar, att jag för min del icke kan följa denna sakkunskap i alla vinklar och vrår. Det är, som sagt, huvudsaken för mig, att riksdagen säger ifrån någon gång och icke blott följer den militära sakkunskapen och ökar och ökar.

Så vill jag också säga några ord med anledning av vad krigsministern yttrade i sitt näst sista anförande. Han talade om vad den kungl. propositionen innehöll och vad han begärt och framhöll därvid att statsutskottet visserligen nedprutat vad han begärt till hälften men han tycktes dock vara belåten även med denna nedprutning och sade, att med det förslag, som statsutskottet framställt, kunde man ändå få slutföra de övningar, som här äro ifråga. Jag vet icke, om krigsministern menade vad han sade. Jag tror icke, att dessa övningar bli slutförda med detta anslag, och skulle han kunna slutföra dem med hälften av vad som begärts, kan man nog också göra det med något mindre. Man famlar efter beloppet och tyckes ej vara så noga, bara man får något.

Jag skall icke vidare uppehålla debatten. Jag har som sagt, ställt mig på reservanternas sida, trots att det är den frisinnade regeringen, som framlagt detta förslag. Jag skulle nästan vilja fråga herr Jönsson i Revinge, om han skulle hava varit lika färdig att gå med på förslaget, om den Hammarskjöldska regeringen framlagt samma siffror och samma förslag. Jag skulle ändå tro, att herr Jönsson i Revinge icke varit så ivrig på saken då som han är nu, men man vill ju gärna stödja den regering, vars parti man själv tillhör.

Jag ber att få yrka avslag.

I anseende till förfall för undertecknad övertogs här protokollsföringen, jämlikt herr talmannens förordnande, av förste kanslisten hos kammaren O. M. F. Seth.

In fidem
Per Cronvall.

Härefter anförde:

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Det synes mig, som om herr Hansson hade en något övedriven uppfattning av den be-

tydelse, som till exempel överste Bouvengs och andra militära sakkunnigas mening har i denna fråga. Det beror väl ändå till syvende og sist icke på dessa herrar, vad vi här i riksdagen skola gå med på eller icke gå med på.

Nu vill herr Hansson, att vi skola vänta med att begagna oss av världskrigets erfarenheter, till dess vi finge dem slutgiltigt samlade, så att vi kunde överblicka dem helt och vidtaga de åtgärder som därav påkallas. Jag vill då gentemot honom säga, att jag för min del hoppas, att världskrigets slutgiltiga erfarenheter skola bli sådana, att man skall i hela Europa och hela världen nedskryta militärväsendet. Men nu hava vi tills vidare detta militärväsende med dess ofantligt dryga kostnader, och vi kunna icke komma ifrån det för tillfället, därom äro så gott som alla ense. Enär detta gäller en liten detalj ifråga om utbildningen, som icke drager alltför dryga kostnader men är av största vikt, så tycker jag för min del att det icke finnes någon anledning till att såsom herr Olofsson förhäva sig så mycket över hur sparsam man är i detta avseende. När det gäller en budget av den storlek som vår armébudget, bör det väl sörjas för att ett försvar som drager så dyra kostnader verkligen fyller sin uppgift. Vi vinna en utbildning som vi icke haft tidigare, och nog är det väl lite malplacerat att säga, nu skola vi sätta stopp, det går icke an att gå vidare. Om icke beloppet är så stort, så kan man i alla fall vinna så mycket, att man kan *underhålla* övningsställningarna på de sex förlägningsplatserna, om vilka tidigare talats. Man kan åtminstone få till stånd en utbildning för officerarna, och det bör väl vara av vikt, att åtminstone befälet får en smula utbildning i hur det verkligen går till i ett modernt ställningskrig.

När världskriget kommer med sin samlade erfarenhet, tror jag, att jag nog skall kunna följa både herr Hansson och herr Olofsson ganska långt om utvecklingen går den väg jag hoppas den skall gå. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Ingvarson: Herr talman! Endast ett par ord. Efter som herr Jönsson i Revinge har den märkliga uppfattningen angående ramen av 1914 års härordning, att bland annat en omändring av gamla kanoner till luftkanoner och modernisering av undervattensbåtar skulle falla utanför denna ram, så skulle jag vilja råda honom att konferera om den saken med sin meningsfrände herr krigsministern, som skulle kunna giva honom en lektion på detta område.

Vidare skulle jag med anledning av vad herr Jönsson framhöll i sitt sista anförande, att detta visst icke medförde några farliga konsekvenser, vilja erinra om vad statsutskottsmajoriteten sagt, den majoritet, som herr Jönsson här försvarat. Statsutskottsmajoriteten säger, att med hänsyn till de konsekvenser, som ett bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag oförändrat kan komma att medföra, har utskottet icke kunnat vara med på förslaget i dess helhet. Men sedan har utskottet tillstyrkt hälften. Kan nu herr Jönsson i Revinge förklara, varför konsekvenserna bli annorlunda, om man beviljar 175,000 eller 350,000 kronor? Vari bestå de olikartade kon-

Ang. ömningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)

Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)

sekvenserna? Statsutskottet finner ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat farligt, såsom ledande till vissa konsekvenser, men herr Jönsson finner statsutskottets förslag icke leda till dylika konsekvenser. Ja, herr talman, jag skulle icke ha tagit så allvarligt på denna fråga, om det icke just hade varit för dessa konsekvensers skull, och det är vad jag till sist ber att få understryka. Det framgår av propositionen, att syftet är, att inom svenska armén skulle för framtiden övningar i ställningskrig bedrivas, och vi hava all anledning att tro, att detta kommer att ske minst i den omfattning som de sakkunniga föreslagit. Nu har herr statsrådet här angivit, att man för tillfället blott avser experiment och försök för att komma underfund med hur man bäst skall lägga dessa övningar; men han har icke bestritt, att man i framtiden avser övningar för hela armén på detta område. Statsutskottet har icke heller bestritt detta med ett ord. Om sålunda riksdagen här beviljar det föreslagna beloppet, då går riksdagen i princip in för att framtiden skall inom svenska armén övningar i ställningskrig bedrivas. Om detta är nödvändigt och lämpligt eller ej, är en sak som jag icke är beredd att upptaga till diskussion här i dag. Det kräver en helt annan utredning, än som nu föreligger. Men vad jag vill hava betonat är, att om riksdagen nu beviljar 175,000 kronor till detta ändamål, så är det icke nog med att riksdagen beviljar denna summa, som i jämförelse med allt annat som militärväsendet har fått icke är någon så stor summa, utan vad riksdagen då gör, det är, att riksdagen går in för principen om att övningar i ställningskrig skola bedrivas, så att om framställningar sedan komma om mycket större anslag, har riksdagen mycket svårt att vägra dessa anslag. Därför vill jag se en utredning på bordet, som visar var det slutar, innan jag vill vara med om att riksdagen skall gå in för denna princip, och det är av denna anledning, herr talman, som jag vidhåller mitt yrkande om avslag.

Herr Hansson i Stockholm: Först endast en replik till herr Jönsson i Revinge. Han talar om att man icke behöver göra så mycket oväsen av denna utgift, då ju militärväsendet drager så stora kostnader i övrigt. Jag tycker, att det är en något underlig ståndpunkt han intager, då han säger, att eftersom det redan kostar så mycket, så låt det gärna kosta litet mera. Det riktiga är väl i stället att, därför att det kostar så mycket, sträva efter att få det billigare.

Jag begärde emellertid ordet närmast, därför att herr krigsministern ville göra gällande, att jag icke tillräckligt uppmärksammat, vad som skrivits i den kungl. propositionen. Till stöd för den meningen, att det här endast var fråga om försök, hänvisade han till ett yttraende på sid. 19 i propositionen. Krigsministern säger där: »Med hänsyn till den ståndpunkt chefen för generalstaben och inspektören för infanteriet sålunda intagit, och då dessutom åtskilliga svårigheter torde möta att under nuvarande förhållanden samtidigt igångsätta utbyggandet av alla de utav de sak-

kunniga föreslagna övningsställningarna, synes mig ett ytterligare övervägande böra äga rum, innan man inskrider till frågans definitiva lösning.» Såvitt jag kan förstå av detta yttrande, så talas här icke på något sätt om att de pågående övningarna äro försök. Krigsministern anser blott, att innan man fortsätter att utvidga programmet för dessa övningar, kräves ytterligare övervägande, och detta övervägande skall då särskilt gälla vissa av de militära myndigheterna åberopade förhållanden, d. v. s. närmast frågan om huruvida det är lämpligt att inkräkta med dessa övningar på nuvarande övningsplatser. Det framgår av vad som står här på sid. 19. Men om man vidhåller att det här är försök, uppstår ytterligare frågan, *vilka* försök det är, som skola göras? Herr krigsministern replikerade, att det blir bättre resultat av försöken, om de ske på flera ställen. Jag för min del anser, att de »försök», som för närvarande göras med övningar kompanivis, synas mig mycket väl kunna verkställas på de 6 platser, där man redan börjat med sådana »försök». Vad är det vidare att försöka? Icke kan det vara av något särskilt intresse att försöka, om till exempel Jönköpings regemente kan verkställa dessa övningar kompanivis lika bra som ett av de regementen där man redan bedrivit dem? Är det meningen att anlägga övningsställningar för försök även med större förband än kompanier, eller hur skall dessa försöksövningar slutligen arrangeras? Mig synes, som om en hel del frågor äro obesvarade. Jag kan för min del icke finna, att detta är ett sätt att experimentera sig fram, utan det är, så långt jag kan döma av den kungl. propositionen och utskottets förslag samt behandlingen inom utskott och kamrar början till realiserandet av ett projekt, vars omfattning för närvarande icke ens krigsministern har klart för sig.

Herr Söderhielm: Herr talman, mina herrar! Jag måste erkänna, att vad som här sagts under diskussionen mer än någonsin hos mig framkallat en känsla av huru steril och ohållbar den ståndpunkt är som fastslår, att ingenting på det militära området får föras fram längre än vad man tänkt sig 1914. Jag kan förstå, om man säger: härordningen vilja vi icke göra någon ändring i, förrän världskriget är slut. Den ståndpunkten är för mig fullt begriplig, och jag har själv den uppfattningen, att tillsviare organisationsförändringar av större betydelse icke böra företagas. Men däremot kan jag icke förstå, att samma princip skall kunna tillämpas på övningsarna. Denna åsikt dömer oss ju faktiskt att stå kvar och stampa på samma ståndpunkt i årtal. Eller äro herrarna här så innerligt förvissade om att kriget skall sluta till nästa budgettermin eller budgetterminen därefter? I själva verket finnes för närvarande ingen som helst möjlighet för någon att kunna säga, när kriget tager slut. Det kan dröja årtal, kanske tiotal år. Skall man då uppskjuta hela utredningen till denna ovisst avlägsna framtid? Det förefaller mig fullkomligt absurt.

Vidare skulle jag med anledning av herr Olofssons yttrande vilja **inlägga** en protest mot det sätt varpå ofta förebräelser riktas

*Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)*

Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)

mot arméns myndigheter, därför att de komma med framställningar i försvarsändamål. Framställningar sådana som den föreliggande, avse icke arméns myndigheter, utan svenska folkets söner, och detta gäller mer än någonsin, när det är fråga om sådana saker som övningar i ställningskrig. Ty vad äro ställningarnas ändamål? Jo, att spara förluster. Således vad som här föreslås är uteslutande en skyddsåtgärd för den värnpliktiga ungdom, som den svenska värnpliktslagen för i fält. Detta är för mig fullgod anledning att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Skivarp: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke alls uppehålla tiden länge. Jag skulle emellertid vilja säga, att det här icke är fråga om en utvidgning av 1914 års härordning, utan här gäller det, huruvida vi skola lägga om en del övningar på annat sätt än förut. Till följd av de lärdomar, som man hämtat från andra håll, kan det väl bli nödvändigt att lägga om övningar så väl i det ena som det andra avseendet. Detta gäller icke endast på krigets utan även på andra områden. Här är, såvitt jag kan fatta, icke fråga om någon omorganisation av vårt försvar — icke en man mer fordras för detta — utan, som den siste talaren här yttrade, det är avsett till skydd för vårt folk, om det utkallas i kriget. Och det kan dock hända, att det kan bli ett infall i Sverige, och då vill jag se den, som vill påtaga sig ansvaret för det blod, som kommer att flyta, men som kanske kunnat besparas, därest officerarna åtminstone hade fått litet övning i ställningskrig, hur man skall gräva ned sig och ordna för att få skydd för såväl bomber som giftiga gaser. Jag tror, att de som litet grand följt med tidningarnas skildringar av det nu pågående kriget åtminstone kunna göra sig en föreställning om hur många tusen människoliv, som blivit sparade, därför att soldaterna haft sina ställningar, som de kunnat hålla sig i under de stora slagen. Hur många skulle icke gått åt, om man hade stritt på öppna fältet?

Jag anser denna fråga av så stor betydelse, att det är omöjligt för mig att icke vara med om detta anslag, så att vi åtminstone kunna vidmakthålla de övningar, som redan påbörjats.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Norman* och *Lithander*.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 203, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Ang. övningar
i ställnings-
krig m. m.
(Forts.)*

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Omröstningen utföll med 81 ja mot 80 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 11.

Vidare föredros vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne-
nereglering för lärare vid småskoleseminarier m. m. jämte i ämnet
väckt motion;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående an-
slag till studentkurser och parallellavdelningar m. m. vid vissa folk-
skoleseminarier; och

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående un-
derstöd åt sällskapet för folkundervisningens befrämjande.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12.

Statsutskottets utlåtande, nr 208, i anledning av väckt motion
angående folkskollärarinnan Göta Matilda Anderssons uppflyttande
i andra lönegraden föredros härefter; och yttrade därvid:

*Ang. folkskol-
lärarinnan G.
M. Anderssons
uppflyttande i
högre lön-
egrad.*

Herr Leander: Herr talman! Jag har väckt en motion med yrkande, att folkskollärarinnan Göta Matilda Andersson måtte för uppflyttning i andra lönegraden få tillgodoräkna sig den tid av sex läsår, hon varit anställd vid Norrbottens läns landstings seminarium i Råneå. Att hon måtte komma i åtnjutande av denna förmån, måste betraktas såsom hennes ofrånkomliga rätt, och detta har icke heller statsutskottet bestritt. Utskottet hänvisar emellertid till sitt utlåtande nr 197 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärarepersonalen vid vissa statens och kommunala läroanstalter och riksdagens med anledning därav fattade beslutet. Naturligtvis voro både denna proposition och det med anledning därav fattade beslutet obekanta för mig, när jag väckte min motion. Emellertid är nu — säger utskottet — denna lärarinnan Göta Matilda Andersson genom detta beslut berättigad till lönetersberäkning, och på grund härav anser utskottet, att min motion icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda. När man nu vet, huru försiktiga våra myndigheter äro på grund av den stränga kontroll, de äro underkastade, ifråga om utanordnande av medel, kunde det falla vederbörande in att strikt hålla sig till ordalydelsen i utskottets kläm och mena, att, när motionen är avslagen, bör någon upp-

Ang. folkskol- flyttning av förbemälda lärarinna Andersson i högre lönegrad icke
 lärarinnan G. ifrågakomma. Naturligtvis skulle det vara förmätet av en enkel
 M. Anderssons man att vilja ge statsutskottet — det mäktiga och visa statsutskottet
 uppflyttande i — undervisning, och jag vågar mig icke på det, men jag vill bara
 högre lönegr. säga vad jag tycker. Hade utskottets kläm lytt, att motionen måtte
 (Forts.) anses besvarad genom riksdagens förbemälda beslut, hade någon tvekan icke behövt uppkomma. Nu hoppas jag i alla fall, att lärarinnan Göta Andersson skall få sin rätt, och sedan betyder det icke så mycket, vilken lydelse utskottets kläm har, och under den förhoppningen, herr talman, att hon i alla fall blir uppflyttad i en högre lönegrad, skall jag icke tillåta mig att göra något yrkande.

Herr Waldén: Herr talman! Den tolkning, som den ärade motionären ville ge det föreliggande utskottsutlåtandets kläm, är icke riktig. Vi ha i statsutskottet icke kunnat göra annat än hänvisa till ett beslut, som riksdagen redan fattat angående lärarekårens ställning i allmänhet, nämligen att, när en lärarinna varit anställd vid ett småskoleseminarium, hon enligt detta beslut får tillgodoräkna sig tjänsteår, då hon sedan övergår till annan kommunal tjänst såsom lärarinna. Vi kunde naturligtvis icke ge den form åt klämman i utskottsutlåtandet angående nu föreliggande fråga, som herr Leander tycks förutsätta, att det bort kunna ske, nämligen att vi skulle ha sagt, att motionen skulle vara besvarad genom vad riksdagen förut beslutat, då denna motion icke framkommit i samband med den proposition, angående vilken vi fattat det beslut, som jag nyss berörde. Under sådana förhållanden var det icke möjligt för utskottet att komma till annat resultat än det kommit till. Och det är alldeles klart och tydligt, att, då riksdagen godkänt den av Kungl. Maj:t föreslagna generella lönetursrätten för dessa lärarinnor, måste också denna lärarinna komma i åtnjutande av just den förmån, som herr Leander i sin motion velat tillförsäkra henne. Jag kan därför icke finna annat än att utskottets ståndpunkt är riktig och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för utjämning av sjukvårdskostnaderna å landsbygden jämte en i ämnet väckt motion biföll kammaren vad utskottet hemställt.

§ 14.

Ang. nya provinsialläkars- Vidare förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 211,
 tjänster m. m. i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i avlöningsstaten för förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Uti en den 19 april 1918 dagtecknad, till statsutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 311, hade Kungl. Maj:ts under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

Ang. nya provinsialläkare-
tjänster m. m.
(Forts)

dels medgiva, att å avlöningsstaten för förste provinsialläkare och provinsialläkare linge från och med år 1919 uppföras ytterligare trettiotvå provinsialläkare, en var med en årlig avlöning av 4,000 kronor, därav 3,000 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunde komma två ålderstillägg å lönen, det ena med 500 kronor efter fem år och det andra, jämväl med 500 kronor, efter ytterligare fem år;

dels föreskriva, att för åtnjutande av de med sagda befattningar förenade avlöningsförmåner skall gälla vad i kungörelsen den 15 september 1911 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från och med år 1912 fastställda avlöningsförmåner för förste provinsialläkare och provinsialläkare finnes stadgat i fråga om motsvarande befattningar;

dels, vid bifall till vad sålunda föreslagits, från och med år 1919 höja det å riksstaten uppförda ordinarie anslaget till förste provinsialläkare och provinsialläkare från 865,200 kronor med 128,000 kronor till 993,200 kronor;

dels lämna visst medgivande i avseende å löneförmånerna för blivande innehavare av en föreslagen provinsialläkarbefattning;

dels ock anvisa visst anslag till provisorisk förbättring av vissa provinsialläkares avlöningsförmåner samt fatta beslut rörande det ordinarie förslagsanslaget till bidrag till extra provinsialläkares avlöning.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft följande med anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren:

nr 172, av herr *Frändén*; och

nr 181, av herr *D. Alfred Petré*n; samt

inom andra kammaren:

nr 407, av herr *Olsson* i See;

nr 413, av herr *Viklund* i Oviken;

nr 414, av herrar *Moberger* och *Larsson* i Bondarve;

nr 425, av herr *Vennerström*;

nr 426, av herr *Hedström m. fl.*; och

nr 427, av herr *Kjellberg*.

Utskottets hemställan innefattade,

I) att riksdagen måtte med avslag å herr *Vennerströms m. fl.* samt herrar *Petréns* och *Kjellbergs* ovanberörda motioner bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition; samt

II) att övriga ovannämnda motioner icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Ang. nya provinsialläkare-tjänster m. m.
(Forts.)

Sedan utskottets hemställen föredragits, anförde:

Herr Viklund i Oviken: I den motion, som jag tillåtit mig väcka i anledning av den Kungl. Maj:ts proposition, som här föreligger till avgörande, har jag föreslagit inrättandet av en ny ordinarie provinsialläkare-tjänst i Jämtlands län. Såsom jag i min motion påpekat, är det blott fyra län, som icke skulle beröras av den jämkning i provinsialläkaredistriktindelningen, som nu föreslås, nämligen Älvsborgs, Skaraborgs, Kalmar och Jämtlands län. Beträffande dessa län anser såväl provinsialläkarkommittén som Kungl. Maj:t, att någon ändring i distriktsindelningen för närvarande icke behövs därstädes utan att allt är bra som det är.

Hurudana nu förhållandena äro i det avseendet i de tre förstnämnda länen, därom kan jag naturligtvis icke yttra mig, ty jag saknar närmare lokalkännedom, men beträffande Jämtlands län vågar jag åtminstone bestämt påstå, att en jämkning i läkaredistriktindelningen är minst lika mycket av behovet påkallad där som inom något av de övriga länen. Visserligen ha vi inom detta län för närvarande 11 ordinarie provinsialläkardistrikt, och det kan ju möjligen tyckas vara ganska mycket, i synnerhet om man endast och allenast läster sig vid den jämförelsevis ringa folkmängden i länet. Men om man tänker på den stora areal, som länet upptar, på de långa avstånden mellan socknarna och på de mångenstädes mycket dåliga kommunikationerna och om man därtill besinnar, att det inom länet blott finns en enda stad, d. v. s. blott en enda plats, där privata läkare finnas att tillgå, bör det vara tydligt, att man ingalunda kan anse det bra, som det är, utan att ännu måste göras ganska mycket, innan man kan säga, att hälso- och sjukvården är på tillfredsställande sätt ordnad inom länet.

Många av de jämtländska läkardistrikten ha en areal av mellan 25 och 50 kvadratmil, och då är det alldeles klart, att det är omöjligt för en enda läkare att kunna på ett någorlunda tillfredsställande sätt sköta hälso- och sjukvården inom ett så stort område. Jag tror därför, att det föreligger mycket goda skäl för inrättande av ett nytt ordinarie läkardistrikt även inom Jämtlands län.

Och vad nu särskilt beträffar det distrikt, som min motion gäller, nämligen socknarna väster om Storsjön, så äro alla dessa socknar för närvarande mycket misslottade i fråga om hälso- och sjukvård. Avståndet till närmaste läkarstation är cirka 4 mil. Ingen av socknarna beröres av någon järnväg, och vid inträffande sjukdomsfall måste sålunda läkare hämtas med landsvägsskjuts, och då inses lätt, hur besvärligt och kostsamt det måste ställa sig för allmänheten att anlita läkare, allra helst för de familjer, som icke själva ha häst utan måste lega skjuts för läkaren.

Det skulle sålunda vara en verklig välgärning för dessa socknar, om min motion kunde bifallas. Nu har emellertid utskottet enhälligt avstyrkt icke blott denna motion utan alla motioner, som avse upprättande av nya ordinarie provinsialläkardistrikt och detta huvudsakligen med den motiveringen, att utskottet icke varit i till-

fälle att mera ingående överväga, huruvida fullgiltiga motiv för ett bifall till samtliga motioner kunde anses föreligga». Men utskottet tillägger ändå uttryckligen, att »*goda skäl äro anförda för ett omedelbart upprättande av nya ordinarie provinsialläkardistrikt inom de därtill föreslagna områdena*». Och icke nog med det. Utskottet uttalar också den förvissningen, »att Kungl. Maj:t kommer att uppmärksamma de motionsledes framställda eller i propositionen eller eljest särskilt omnämnda fallen och så snart lämpligen icke kan till riksdagen inkommer med det förslag till ytterligare upprättande av ordinarie provinsialläkardistrikt, vartill förhållandena giva anledning».

Ang. nya provinsialläkare-tjänster m. m.
(Forts.)

Utskottets motivering är ju sålunda synnerligen välvillig, och jag har endast velat konstatera detta samt på samma gång uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t också måtte följa den väg, som utskottet här anvisar, och — om möjligt redan till nästkommande riksdag — inkomma med förslag om upprättande av nya ordinarie läkardistrikt och att därvid då också den trakt, som min motion gäller måtte bli ihågkommen och vederbörligen tillgodosedd.

Som frågan nu ligger har jag, herr talman, icke något yrkande att göra.

Herr *Olofsson* instämde häruti.

Herr *Hedström*: Herr talman, mina herrar! Som herrarna torde finna av utskottets betänkande, har jag jämte tre andra länskamrater hemställt om upprättande av ett nytt ordinarie provinsialläkardistrikt, benämnt Fastnäs, omfattande Norra Ny och Ekshärads socknar i Värmlands län. Enär jag på grund av hemresa icke hann avge någon motivering för det yrkande, som i motionen framställdes, ber jag att med några ord få anförda de huvudsakliga skäl, som ligga till grund för detsamma.

Provinsialläkardistriktet, sådana de nu äro, angivas på den karta, som finnes upphängd här på väggen, och jag hoppas, att de herrar, som äro intresserade för saken, skola genom att taga del av kartan kunna bilda sig en uppfattning rörande den framställning, som jag nu kommer att göra. De nuvarande läkarstationerna äro 8,7 mil skilda från varandra, och de enda kommunikationer, som finnas inom läkardistriktet äro landsvägarna. Därav följer, att de människor, som måste besöka läkare, icke ha möjlighet att komma fram annat än med skjuts eller till fots. Här på kartan ha vi den ena läkarstationen, och där är den andra, och mellan dem är som sagt 8,7 mil. Nu är det fråga om att man skulle inrätta ett nytt läkardistrikt mitt emellan dessa platser, alltså på cirka 5 mils avstånd från det södra distriktet. En framställning i detta syfte har gjorts av Värmlands läns landsting, och denna har även tillstyrkts av Konungens befallningshavande jämte förste provinsialläkaren inom länet. Det övre distriktet, nämligen Likenäsdistriktet, har en sträckning av cirka 10 à 11 mil. Befolkningen i södra delen av distriktet har alltså att tillryggalägga en väglängd av cirka 5 mil, då de

Ang. nya provinssiälläkars-tjänster m. m.

(Forts.)

skola besöka läkare. Man kan väl förstå, att det vid ett hastigt påkommande sjukdomsfall, som inträffar vid denna sydliga gräns av distriktet, skall bli oerhörda svårigheter för de människor, som komma i den ställning, att de behöva besök av läkare. Det är heller ingenting ovanligt, att den läkare, som har sin station inom detta distrikt, kan befinna sig på sjukbesök uppe mot norska gräsen. d. v. s. 5 mil från sin hemort. Läkaren har då i ett dylikt fall att färdas cirka 10 mil.

Man kan mycket väl förstå, att detta icke blott förorsakar en hel del olägenheter för den person, som råkar ut för sjukdomsfall, utan även kommer att verka i hög grad ansträngande för läkaren själv, då han skall tjänstgöra under sådana förhållanden och nödgas färdas fram på de dåliga vägar, som där finnas. Men ännu sämre ställer det sig för de personer, som bo långt borta i avkrokarna. Där finnas inga som helst ordentliga körvägar, utan folket har ingen annan möjlighet än att färdas fram till fots. Av de två församlingar, som tagit initiativet i denna fråga, nämligen Ekshärads och Norra Ny församlingar, är den ena, Ekshärads, en mycket stor församling, som har över 7,000 invånare, och där är även uppfört ett nytt ålderdomshem med särskild avdelning för mindre svårartat sinnessjuka. Från denna församling har påpekats, att det är mycket svårt att få läkarkrafter till den undersökning, som dessa kunna anses vara i behov av. Samma svårighet yppar sig i fråga om undersökning av skolbarnens hälsotillstånd inom samma församling. Extra provinssiälläkaren i granddistriktet, Uddeholms distrikt, har för mig berättat, att han vid åtskilliga tillfällen blivit anmodad att biträda läkaren i det övre distriktet, därför att denne på grund av dessa missförhållanden icke kunnat fullgöra de sjukbesök, som han blivit anmodad om. Den förre har förklarat, att fastän han gärna velat göra detta, har han dock på grund av sina egna tjänstgöringsförhållanden icke varit i tillfälle annat än i vissa fall att tillmötesgå sin kollegas framställning om biträde.

Kungl. Maj:t har, så att säga, stått tvekan, vilket distrikt borde tillstyrkas, antingen det i Norrbottens eller det i Värmlands län. Nu ber jag få betona, att det är icke min mening att göra en framställning på bekostnad av Norrbottens län, enär jag anser behovet likartat för dessa båda distrikt. Det bör väl då, när man står så tvekan, vilket av dem skall tillstyrkas, rättvisligen vara på det sättet, att båda dessa distrikt tillstyrkas, synnerligast som detta endast skulle medföra, att det bleve ett distrikt mer än Kungl. Maj:t föreslagit.

Departementschefen säger också i sitt yttrande till statsrådsprotokollet, efter att hava redogjort för de av Värmlands läns landting samt vederbörande kommuner gjorda framställningarna om inrättande av ett nytt distrikt i nämnda län, bland annat följande: »Tvivelsutan vore det synnerligen önskvärt för avhjälpan av föreliggande missförhållanden, att ifrågasatt socknar finge egen tjänstläkare. Så vitt jag nu kan bedöma synes dock större behov föreligga av det ifrågasatta distriktet i Norrbottens län.» Departe-

mentschefen anser alltså, att om ett nytt distrikt i Norrbottens län skulle befinnas vara av behovet mindre påkallat, borde det nya distriktet eventuellt tillfalla Värmlands län. Såsom jag emellertid redan förut påpekat, bör icke inrättandet av ett nytt distrikt i sistnämnda län ske på bekostnad av Norrbottens län, utan båda de trakter, varom här är fråga, böra få sina krav i detta avseende tillgodosedda, och därför kommer jag till sist att framställa yrkande om att ytterligare ett nytt distrikt inrättas, nämligen för tillgodoseendet av behovet i Värmlands län.

Ang nya provinsialläkartjänster m. m.
(Forts.)

Utskottet har vid behandlingen av denna fråga skrivit en mycket välvillig motivering beträffande det förslag, som jag och mina medmotionärer här väckt, och därför äro vi utskottet tacksamma. Efter att hava relaterat de motioner, som väckts rörande borttagande av extra provinsialläkartidrikt, fortsätter utskottet med följande uttalande: »Vidkommande härefter de motioner, som avse jämkning av distriktsindelningen, vill utskottet ingalunda bestrida, att i samtliga motionerna mer eller mindre goda skäl äro anförda för ett omedelbart upprättande av nya ordinarie provinsialläkartidrikt inom de därtill föreslagna områdena. Då utskottet emellertid icke varit i tillfälle att mera ingående överväga, huruvida fullgiltiga motiv för ett bifall till samtliga motionerna kunna anses föreligga, liksom ej heller, huruvida åt det ena eller andra av de väckta förslagen företräde bör lämnas, har utskottet — under erinran att provinsialläkartidrikt även efter tagen del av de lokalt framförda skälen för en längre gående distriktsomläggning vid förnyad prövning likväl ansett sig böra för närvarande avstyrka en sådan — icke funnit sig kunna biträda motionerna i fråga.»

Att utskottet intagit denna ståndpunkt, beror, som sagt, därpå, att utskottet icke varit i tillfälle att överväga de huvudsakliga synpunkter, som nödvändigtvis måste tagas i beaktande, när det gäller att motivera en dylik framställning, men jag hoppas, att kammaren med anledning av vad jag nu anført, ändå skall förstå, att här föreligger ett verkligt behov. Det är icke något oberättigat ortsintrasse, som i detta fall framträder, utan det föreligger, som sagt, ett verkligt behov att få ett nytt distrikt förlagt till Värmlands län, vilket distrikt skulle komma att benämnas Fastnäs distrikt.

Då jag vågar hoppas, att såväl statsutskottets ledamöter som även kammaren i övrigt skola behjarta de av mig nu anförda synpunkterna, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med den ändring, att ordet »trettiofva» å sid. 15 måtte utbytas mot ordet »trettio» samt siffran 128,000 ändras till 132,000 och siffran 993,200 ändras till 997,200.

Med herr Hedström förenade sig herrar *Helger, Persson* i Björsholm, *Andersson* i Prästbol, *Igel* och *Svensson* i Långelanda.

Herr Kjellberg: Herr talman! I likhet med herr Petrén i första kammaren har jag här väckt en motion om täckande av kostnaderna för expenser för förste provinsialläkare och provinsialläkare.

Ang. nya pro-
vinsialläkar-
tjänster m. m.
(Forts.)

Statsutskottet har nu avstyrkt denna motion i anledning därav, att det väntas en lönereglering för dessa befattningshavare till nästa års riksdag. Jag skall nu här blott begagna tillfället att uttala den förhoppningen, att regeringen vid uppgörande av förslag till denna lönereglering även ville taga hänsyn till behovet av, att nu ifrågasvarande tjänstemän få ersättning för sina expenser. Vi veta alla, att dessa tjänsteläkare äro skyldiga att avgiva en hel del årsrapporter och dylikt och på grund härav ha utgifter för papper m. m., vilka utgifter på senare tiden betydligt stegrats.

Jag har, som sagt, vid detta tillfälle endast velat uttala en förhoppning, att dessa önskemål måtte bli va beaktade vid en kommande lönereglering för de befattningshavare, varom nu är fråga, och har för min del intet yrkande att här framställa.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring, som under överläggningen föreslagits av herr Hedström; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 211, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring, som under överläggningen föreslagits av herr Hedström.

Voteringen utvisade 67 ja, men 69 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring, som under överläggningen föreslagits av herr Hedström.

§ 15.

Ordet lämnades härefter till

Herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Jag får hemställa, att på morgondagens föredragningslista måtte bland två gånger bordlagda ärenden uppföras statsutskottets utlåtanden nr 204 och 209, bankoutskottets utlåtande nr 80, bankoutskottets memorial nr 81 och bankoutskottets utlåtande nr 82 i nu nämnd ordning närmast efter första särskilda utskottets utlåtande nr 23.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Swarthing* under 2 dagar fr. o. m. den 13 juni.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 5,55 e. m. för att åter sammanträda kl. 8 e. m. då detta plenum enligt utfärdat anslag komme att fortsättas.

In fidem
Martin Seth.

Tisdagen den 11 juni.

Kl. 8 e. m.

Fortsattes det på middagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid av herr vice talmannen, varjämte i anledning av förfall för sekreteraren undertecknad, jämlikt herr vice talmannens förordnande, tjänstgjorde vid protokollet.

§ 1.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om anvisande av medel till beredande av tvångsuppfostran åt minderåriga manliga förbrytare m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 70 av sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anvisande av medel till bestridande av kostnader för alkoholistvården m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om beviljande av anslag till fångvården och statens arbetsanstalter m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 227, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlöningsförhöjning för viss fångvårdstjänsteman;

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för vissa ordinarie befattningshavare hos postsparbanken att i

och för åtnjutande av avlöningsförhöjning genom ålderstillägg till godoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel;

nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen ävensom i propositionen med förslag till tilläggsstat för år 1918 gjorda framställningar om anslag för oförutsedda utgifter;

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om ändringar i vissa delar av gällande telefon- och telegrafreglementen samt i ämnet väckta motioner;

nr 232, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till överenskommelser dels angående malmbrytning inom Luossavara och Grängesbergs malmfält dels angående redan medgiven malmbrytning inom Kirunavara och Gellivare malmfält ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 233, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig lönerreglering för tjänstemän vid postsparbanken jämte en i ämnet väckt motion;

nr 234, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 73 av sjätte huvudtiteln gjorda framställning angående täckande av kostnaderna för statens bidrag till den jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 anordnade, på frivilliga avgifter grundade försäkring;

nr 235, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 75 av sjätte huvudtiteln gjorda framställning angående vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet;

nr 236, i anledning av väckt motion angående ersättning åt lokomotivreparatören M. Holmberg för flyttning till annan tjänstgöringsort;

nr 237, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för kronans räkning av aktierna i Virsbo—Ramnäs kraftaktiebolag m. m. ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 238, angående beviljande för innevarande riksdag av ökat belopp till gratifikationer åt tjänstemän hos statsutskottet; och

nr 239, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökade medel till utgifter för bränsle, lyshållning m. m. vid tekniska högskolan;

bevillningsutskottets memorial och betänkanden:

nr 54, angående ersättning åt av utskottet vid handläggning av vissa ärenden anlitade biträden;

nr 56, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckta motioner med förslag till förordning angående inskränkningar i fråga om tillverkning och försäljning av rusdrycker;

nr 57, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om utskottets betänkande, nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 17 §

5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 58, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 20 § i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt samt avdelning 4:o) i de vid samma förordning fogade särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen m. m., dels ock en i ämnet väckt motion;

nr 59, i anledning av två Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till ändringar i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om krigskonjunkturskatt;

nr 60, dels i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1919 samt en i ämnet väckt motion, dels ock angående särskild tilläggs-skatt för år 1918 å inkomst och förmögenhet; och

nr 61, i anledning av väckta motioner angående höjning av inkomst- och förmögenhetsskatten;

trede särskilda utskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om anvisande av medel till bestridande av kostnaderna för vattendomstolarnas verksamhet m. m.; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vidtagande av åtgärder till undanröjande av vissa för befolkningen i Muonionalusta kapellförsamling genom år 1917 vidtagen lagändring uppkomna svårigheter i avseende å renskötseIn;

nr 16, i anledning av första kammarens beslut rörande väckt motion angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning i fråga om åtgärder för åstadkommande av minskade restantier och avskrivningar av skatter; och

nr 17, i anledning av första kammarens beslut på grund av inom andra kammaren väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anläggning av tjarugnar för tillvaratagande av stubbved å statens skogar.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8,12 e. m.

In fidem
Martin Seth.